

Economic Diplomacy

اقتصادی دیپلوماسی

Ketabton.com

ECONOMIC DIPLOMACY
BY MUSTAFA ZIA

پکتیا پوهنتون

اقتصاد پوهنځی

مالي او بانکي خانگه

اقتصادي ډیپلوماسی

خپرونکی: مصطفی ضیا

لارښود استاد: پوهنمل دولت خان جوهر

کال ۱۴۰۲ هـ ش

تائيد پاڼه

بناغلی مصطفی د محمدضیا زوی د(اقتصادی دیپلوماسی) تر عنوان لاندې پایلیک د لیسانس دورې لپاره کافي او تائید وړ ده.

پریکړې کوونکي پلاوي

لاسلیک

نوم او تخلص

..... ۱

..... ۲

لارښود استاد پوهنمل دولت خان جوهر

ډالی

ډالی دي وي زما قدرمنې کورنۍ ته او په ځانگړي ډول زما گرانې مور جانې او پلار جان ته چې تل یې د تعلیم په لور هڅولی یم د خدای (ج) له لوري ورته د خوشاله او نېکمرغه ژوند غوښتونکی یم او همدارنگه ټولو هغو هستیو ته چې زه یې په مادي او معنوي ډول روزلی یم.

په درنښت

مصطفی ضیا

لنډيز

اقتصادي ډيپلوماسي د حکومتونو يو له اغيزمنو او پياوړې وسيلو څخه دی، چې په نړيوال چاپيريال کې عمل وکړي او په نړيوال اقتصاد کې غوره مقام ترلاسه کړي دا ډول ډيپلوماسي له رسمي ډيپلوماتيکو کړنو څخه عبارت ده. اقتصادي ډيپلوماسي هم داسې تعريف شوې، چې دولت د خپلو اقتصادي ظرفيتونو څخه په نورو هيوادونو د نفوذ کولو لپاره کار اخلي او خپل سياسي چلند هغه لوري ته لارښوونه کوي چې د دولت ملي اقتصادي گټو ته خدمت وکړي، اقتصادي ډيپلوماسي په حقيقت کې د هيوادونو لپاره د ښه نړيوال اقتصادي وضعيت د ترلاسه کولو لپاره سياسي وسيله ده. اقتصادي ډيپلوماسي يوه له هغو کلمو څخه ده چې د ابعادو او زاويو د روښانه کيدو سربيره خپل پيچلتياوې هم لري له دې لارې، اقتصادي ډيپلوماسي بايد د هيوادونو په بهرنۍ پاليسۍ کې د سوداگريزو او اقتصادي مسايلو د لومړيتوب مفهوم په توگه وگڼل شي، چې بې له شکه يو له خورا مهمو وسيلو څخه دی يا حتی د اقتصادي ودې متمرکز اوږد مهاله اهدافو ته د رسيدو لپاره خورا مهم لور دی.

په تيرو وختونو کې د حکومتونو يوازینۍ انديښنه د نظامي ځواک له لارې د امنيت او تسلط ساتل وه خو نن ورځ له هغو بدلونونو سره چې د حکومت په پاليسيو کې رامنځ ته شوي دي اقتصاد او مالي بازارونه د نړيوالو اړيکو او د هيوادونو په سياستونو کې د نفوذ رول لوبوي.

له همدې امله نن ورځ نظامي امنيت او جنګي واکونه لږ اهميت لري او اکثره دولتونه په اقتصادي اهدافو تمرکز کوي او د هيوادونو نړيوال سياستونه ټول په اقتصادي مسايلو او گټو پورې تړلي دي له همدې امله ويلاى شو چې نن ورځ يو هيواد هغه وخت يو غوره ځواک لري چې مناسب اقتصادي او سوداگريزې پاليسي ولري.

اوس مهال اقتصادي پرمختګ د دولتونو د موثريت او د هيوادونو د ځواکمنتيا په ټاکلو کې يوه اړينه برخه گرځيدلې ده. د اقتصادي ډيپلوماسي اصلي موخه د دوه اړخيزه ډيپلوماسي پراساس په ټاکل شوي هيوادونو کې د اقتصادي اړيکو پراختيا او همدارنگه په نړيواله کچه د نوي اصولو پراختيا ده چې هيوادونه د اقتصادي ډيپلوماسي په پلي کولو کې شريک دي ډيپلوماتان بايد مذاکره کوونکي وړ وي چې په دې برخه کې پوهه ولري.

د اقتصادي ډيپلوماسي تحرک په اروپا کې د سوداگرۍ د تبادلې د خوځښت له سوکالی او ودې سره په ځانگړې توگه په پنځلسمه پيړۍ کې په ايټاليا او انگلستان کې په ځانگړې توگه د سياسي او سوداگريزو ماهيت د تړونونو د پای ته رسولو په هدف د خبرو اترو له لارې راڅرگند شو.

کلیدي ټکي: اقتصادي ډيپلوماسي، اقتصاد، ډيپلوماسي.

د پیل خبرې

لکه څرنگه چې د لوړو زده کړو وزارت د لایحې په اساس هر زده کړیال ته د لسانس د درجې د حقوقو او امتیازاتو د ترلاسه کولو لپاره او همدارنگه د لسانس د دیپلوم د تر لاسه کولو په منظور د یو مونوگراف جوړول او آرایه کول اړین دي کوم چې د مربوطه څانگې لخوا ورته د لارښود استاد په همکارۍ موضوع ټاکل کېږي، ترڅو چې د هغې موضوع په هکله علمي معلومات د معتبر و ماخذونو څخه راټول کړي د همدې موخې د ترلاسه کولو په خاطر ماته هم د پکتیا پوهنتون د اقتصاد پوهنځي د مالي او بانکي څانگې لخوا د اقتصادي ډیپلوماسي تر سرلیک لاندې علمي موضوع د مونوگراف لپاره د محترم استاد پوهنمل دولت خان جوهر تر لارښوونې لاندې وسپارل شوه. نو ما د لارښود استاد د لارښوونې سره سم د دې مونوگراف موضوعگانې یا مطالب د معتبر و داخلي او خارجي منابعو څخه راټول کړيدي او د لارښود استاد دکنې او اصلاح څخه وروسته می چاپ ته سپارلي. څرنگه چې دا لومړی ځل دی چې داسې رساله لیکم که کومه اشتباه یا غلطی زما په دې علمي رساله کې موجوده وي نو گران لوستونکي کولای شي چې خپل اصلاحي پیشنهادات له ما سره شریک کړي.

په پای کې د اقتصاد پوهنځي ټولو استادانو څخه په ځانگړې توگه د لارښود استاد څخه ډیره زیاته مننه کوم چې له ماسره یی د مونوگراف لپاره د موادو په تهیه کې مرسته کړې ده او د الله (ج) څخه له لورې ورته د نېکمرغه ژوند غوښتونکی یم.

په درنښت

مصطفی ضیا

د مطالبو لړلیک

۱.....	سریزه
۲.....	د څیړنې ستونزه
۲.....	د څیړنې اهمیت
۲.....	د څیړنې اهداف
۳.....	د څیړنې پوښتنې
۳.....	د څیړنې میتودولوژي
۴.....	د ډیپلوماسي اړوند عمومي معلومات
۴.....	د ډیپلوماسي پیژندنه
۵.....	د ډیپلوماسي تعریف
۶.....	د ډیپلوماسي شالید
۸.....	په لرغوني زمانه کې د ډیپلوماسي رول
۹.....	د ډیپلوماسي موخه
۹.....	د ډیپلوماسي دندې
۱۰.....	ډیپلوماسي څنگه کارکوي
۱۰.....	د ډیپلوماسي ډولونه
۱۱.....	عامه ډیپلوماسي
۱۱.....	کلتوري ډیپلوماسي
۱۲.....	ساینس ډیپلوماسي
۱۲.....	سایر ډیپلوماسي
۱۲.....	د انرژي ډیپلوماسي
۱۲.....	سیمه ایز ډیپلوماسي
۱۲.....	سپورت ډیپلوماسي
۱۲.....	اقتصادي ډیپلوماسي

۱۳.....	ولې ډیپلوماسي د نړیوالو اړیکو لپاره مهمه ده.....
۱۴.....	اقتصاد ته لنډه کتنه.....
۱۴.....	د اقتصاد علم تعریف.....
۱۴.....	اقتصاد څه شی دی؟.....
۱۶.....	د اقتصاد د علم گټې.....
۱۷.....	د اقتصاد علم پرمختګ.....
۱۸.....	د اقتصاد موضوع.....
۱۸.....	په عمومي ډول اقتصاد په دوه ډوله دی.....
۱۸.....	کوچني اقتصاد.....
۱۹.....	لوی اقتصاد.....
۲۰.....	د اقتصادي ډیپلوماسي پیژندنه.....
۲۱.....	د اقتصادي ډیپلوماسي تعریف.....
۲۱.....	د اقتصادي ډیپلوماسي هدف او موضوع.....
۲۲.....	د اقتصادي ډیپلوماسي شالید.....
۲۳.....	د اقتصادي ډیپلوماسي موخې.....
۲۴.....	د اقتصادي ډیپلوماسي وسایل.....
۲۷.....	د اقتصادي ډیپلوماسي بڼې.....
۲۷.....	دوه اړخیزه اقتصادي ډیپلوماسي.....
۲۷.....	سیمه ایز اقتصادي ډیپلوماسي.....
۲۸.....	اجتماعي اقتصادي ډیپلوماسي،.....
۲۹.....	څو اړخیزه اقتصادي ډیپلوماسي.....
۲۹.....	اقتصادي ډیپلوماسي او نړیوال مفهومونه.....
۳۱.....	د خپلو سیاسي اهدافو د لاسته راوړلو لپاره د اقتصادي پالیسی وسایل.....
۳۱.....	د اقتصادي او ستراتیژیکه ډیپلوماسي اقتصادي موخې.....
۳۲.....	اقتصادي ډیپلوماسي او نړیوال قانون.....
۳۴.....	د اقتصادي ډیپلوماسي کارکوونکي.....

۳۶.....	د اقتصادي ډيپلوماسي بڼه يا شکل.....
۳۶.....	د اقتصادي ډيپلوماسي بنسټونه.....
۴۰.....	هغه عوامل چې د اقتصادي ډيپلوماسي په طرز اغيزه کوي.....
۴۲.....	په نړيوالو اړيکو کې د اقتصادي ډيپلوماسي رول.....
۴۳.....	د پرمختللو هيوادونو اقتصادي ډيپلوماسي.....
۴۴.....	د پرمختللو هيوادونو د اقتصادي ډيپلوماسي ځانگړتياوې.....
۴۶.....	د مخ پر ودې هيوادونو لپاره اقتصادي ډيپلوماسي.....
۵۰.....	پايله.....
۵۱.....	وړاندیزونه.....
۵۲.....	ماخذونه.....

سريزه

اقتصادي ډيپلوماسي په بهرنۍ تگلارې کې د اقتصادي موخو او مسايلو د لومړيتوب په معنا د هيوادونو د اقتصادي ودې او پرمختگ د اوږد مهاله اهدافو د تحقيق لپاره يو له مهمو وسيلو څخه گڼل کيږي. اقتصادي ډيپلوماسي د ملي او نړيوال اقتصاد د غونډې د نقطې په توگه گڼل کيږي. په اقتصادي ډيپلوماسي کې د اقتصادي فعاليتونو او گټو سربيره نورو گټو ته هم ډيره پاملرنه کيږي، لکه د يو هيواد سياسي، امنيتي او کلتوري گټو څيړنه او ارزونه او همدارنگه د اقتصادي سيستم په کچه د يادو برخو ټول مسایل تشریح او تحليل کول.

د هيوادونو په بهرنۍ پاليسي کې د اقتصادي ډيپلوماسي اهميت ددې لامل کيږي، چې هر هيواد له بل هر سيال هيواد سره د نويو د پام وړ معلوماتي او مخابراتي ټکنالوژي په اساس ځان سيال کړي. اوسنۍ پرمختللي ټکنالوژي ددې لامل شوی، چې د نړۍ هر هيواد دې ته اړ شي، چې په خپل بهرنۍ سياست کې په بې پيمانه ډول له اقتصادي ډيپلوماسي څخه کار واخلي.

اقتصادي ډيپلوماسي هغه پراخ بحثونه دي، چې په اوس وخت کې په نړۍ کې د لوړ اهميت څخه برخمن دي. په نړۍ کې بيلابيل دولتونه د خپلو سياسي، اقتصادي، کلتوري، ټولنيزو او... موخو د پلي کولو لپاره د ډول ډول ډيپلماسي څخه گټه اخلي. په اوس وخت کې هيوادونه له دوهمې نړيوالي جگړې راپه دې خوا په دې پوه شول، چې د خپلو اهدافو د ترلاسه کولو او پلي کولو لپاره جنگ گټوره لاره نه ده او په دې سره سلا شول، چې د اهدافو د ترلاسه کولو ترټولو غوره او اسانه لاره ډيپلوماسي ده.

په درنښت

مصطفی ضیا

اقتصاد پوهنځی، مالي او بانکي څانگه

لومړی څپرکی

۱-۱ د څیړنې ستونزه (research problem)

۱- دا چې په اوس وخت کې ډیر اهم موضوعات د نړۍ په سطحه سره تبادلې کېږي او هر هیواد دا لازمه گڼي چې په خپله ملي ژبه دا معلومات وژباړي نو ما هم ښه وانگېرله چې د اقتصادي ډیپلوماسي په تړاو چې ډیره مهمه موضوع ده پښتو ژبې ته پرې معلومات را غونډه کړم.

۲- ډیر داسې ضروري مسایل دي، چې د یو هیواد سیاست او پالسي سره رغند رول لوبوي لکه اقتصادي ډیپلوماسي، نو په کار ده چې نوي نسل ته په داسې نوو مسائلو باندې اساسي او بنسټیز معلومات وړاندې شي. او ما ته هم دا یو ضرورت ښکاره شو چې په اقتصادي ډیپلوماسي باندې اهم معلومات راټول کړم.

۳- دا چې هر محصل د فراغت لپاره مکلف دی، چې په آخر د سمستر کې د یو موضوع تر لاندې خپل مونوگراف دفاع کړي، نو ما هم د اقتصادي ډیپلوماسي تر عنوان لاندې خپل د مونوگراف موضوع ثبت کړه.

۱-۲ د څیړنې اهمیت (research significance)

۱- اقتصادي ډیپلوماسي ډیره پراخه موضوع ده ما هم ددې لپاره چې په یاده موضوع لارښونه وشي نو ومې غوښتل چې په اقتصادي ډیپلوماسي کې اساسي مسایل بیان کړم.

۲- تر ډیر اقتصادي ډیپلوماسي د بهرني او داخلي سیاست ترڅنګ په اقتصادي گټو راڅرخي نو لازمه ده، چې د گران هیواد هر وگړی د بهرني سیاستونو پر وړاندې د خپل هیواد خپلي سیاسي او اقتصادي گټي وپیژني او خوندي یې وساتي.

۳- دا چې تر ډیره برخه په اقتصادي ډیپلوماسي کې په پښتو ژبه کې معلومات نشته نو دا څیړنه به پښتو ژبه په نوي معلوماتو غني کړي.

۱-۳ د څیړنې اهداف (research objectives)

ددغه مونوگراف څخه زما هدف د نوي نسل لپاره د مهمو مسائلو وړ په گوته کول دي چې یو له هغو مهمو موضوعاتو څخه چې اقتصاد برخې لپاره گټوره بلل کېږي اقتصادي ډیپلوماسي ده دا موضوع به تر ډیر لارښودې ښه ولري او په راتلونکي به ورته ډیر تحلیلي کار وشي نو موخه مې داده چې یادې موضوع ته پام وشي او په راتلونکي کې د اقتصاد پوهنځي په کریکولم کې هم ځای په ځای شي.

۱-۴ د څیړنې پوښتنې (research questions)

- اساسي پوښتنې: - اقتصادي ډیپلوماسي څه شی ده؟
- د اقتصادي ډیپلوماسي هدف او موضوع څه شی ده؟
- د اقتصادي ډیپلوماسي کارونکي څوک دي؟
- د اقتصادي ډیپلوماسي ډولونه کوم دي؟
- فرعي پوښتنې: - ډیپلوماسي څه ته وايي؟
- د ډیپلوماسي ډولونه کوم دي؟
- اقتصاد څه شی ده؟
- د اقتصاد د علم موضوع څه شی دي؟

د څیړنې میتودولوژي (reaserch Methodology)

- د څیړنې کړنلاره
- زما د څیړنې موضوع کتابتوني ده
- د اقتصادي ډیپلوماسي موضوع په اړه مې په له بیلابیلو کتابونو ؛ انترنیتی سایتونو نړیوالو ورځپاڼو او بیلابیلو لارو څخه مې معلومات را ټول کړل.

دوهم څپرکی

کلیات

دا چې زما د مونوگراف موضوع اقتصادي ډیپلوماسي ده، په دې منظور، چې د موضوع حق مو په درست ډول اداء کړی وي، غوره مې وگڼله تر څو د پیل څپرکی د موضوع په اړوند کلیاتو ته ځانگړی کړو، هغه له دې امله تر څو د لیکنې د اصولو په پام کې نیولو سره له یوه پلوه د موضوعاتو په ترتیب او تنظیم کې د سلسله مراتبو معیار مراعت کړل شوی وي او له بل پلوه لیکنه عام فهمه او سلیسه ترتیب او تنظیم شوي، بناءً دا مې اړینه وبلله تر څو دا څپرکی د ټاکل شوې موضوع د ښه وضاحت په موخه څو عمده موضوعاتو ته لکه د ډیپلوماسي پېژندنه او همدارنگه د اقتصاد پېژندنې اړوند مقدماتي موضوعاتو ته ځانگړی دی.

د ډیپلوماسي اړوند عمومي معلومات

په دې منظور، چې د ډیپلوماسي په اړوند عمومي معلومات په ښه ډول راټول او ترتیب او تنظیم کړو، په مقدماتي ډول د ډیپلوماسي اړونده لاندې موضوعات تر څېړنې لاندې نیسو.

د ډیپلوماسي پېژندنه

له کوم وخت څخه، چې انسانانو د تمدن سره آشنایي پیدا کړه او همدارنگه د حکومتونو د جوړولو پدیده رامنځته شوه، نو هغه وخت ډیپلوماسي د تمدنونو تر منځ د سیاسي اطلاعاتو د یوې مهمې وسیلې په توگه وکارول شوه. د بشري ټولنې په پرمختگ سره د دولتونو ملتونو پیدایښت، ډیپلوماسي د یو علم په توگه د خلکو د پام وړ وگرځوله او د ډیپلوماتیکو اړیکو اصلي تنظیم کوونکي برخه شوه. په دې برخه کې ډیپلوماتان د بهرني سیاست لپاره ډیپلوماتیکو اهدافو ته د رسیدو په موخه د اصلي اجرا کونکو غړیو په حیث په تاریخي لحاظ د لوړ اهمیت څخه برخمن دي. ډیپلوماتان په حقیقت کې د هغه سرتیرو بېلگه لري کوم، چې د جنگ په میدان کې د خپل هیواد څخه ځان قربانوي. ډیپلوماتان هم د ډیپلوماتیکو هنرونو او ډیپلوماتیکو آدابو په اساس د نورو هیوادونو په مقابل کې د خپل هیواد د پرمختگ او هوساینې لپاره کار کوي.

لکه څنگه، چې ټول ټولنیز علوم یو واحد تعریف نه لري، یا د هغې برخې پوهان سره په یوه خوله نه دي، همدارنگه ډیپلوماسي هم یو ثابت تعریف نه لري. د وخت په تیریدو سره ډیپلوماسي بیلابیل پړاونه وهلي او ددې بیلابیلو پړاونو پرمهال ورته تعریفونه شوي دي.

ډیپلوماسي په څو لارو تعبیر شوې ده "د هیوادونو ترمنځ د اړیکو لارښود او تنظیم کول لکه د سوداگریزو قراردادونو پای ته رسول، د فعالیتونو د ترسره کولو مهارت لکه د خبرو اترو، قرارداد کولو او د خلکو سره د چلند کولو مهارت گورالنیک کوم، چې د وخت په تیریدو سره یو مفهوم رامینځته کړی او د دوو خپلواکو دولتونو ترمنځ هر ډول خبرې اتري شاملې دي.

د ډیپلوماسی تعریف

ډیپلوماسی په اصل کې د diploma یوناني کلمې څخه اخستل شوی دی چې په پښتو ژبه کې د رسمي سند، رسمي اسناد او یا د یوښل شوي رسمي کاغذ یا سند معنا لري، چې په هغه کې اشخاصو ته امتیاز، درجه او یا نښان ورکول کېږي. ډیپلوماسی د خبرو اترو هنر او عمل په توګه تعریف شوی او د دولتونو ډلو یا خلکو ترمنځ د مختلف اقداماتو له لارې ډیالوګ ترسره کول ترڅو د نړیوال سیستم پرېکړو، پېښو او چلندونو اغیزه وکړي دا د دې لپاره ترسره کېږي، چې د هیوادونو ترمنځ سولې ته وده ورکړي.

په پخوا وختونو کې ددې اسنادو طبقه بندي او ارزښتي چې ځینې ددې اسنادو موضوعات د نړیوالو اسنادو سره ورته او مرتبط وو، په لږو کې د ډیپلوماسی کلمه په فرانسوي ژبې په فرهنگ کې د Diplomatique په نوم او وروسته له یادې ژبې څخه انګلیسي ژبې ته د Diplomacy په نوم را وپېژندل شوه. په تدریجي ډول د یاده کلمې مفهوم د نړیوالو اړیکو او د دوه اړخیزو سیاسي مذاکراتو د اداره کولو د یو خاص هنر او طریقي په اساس، ډیپلوماسی په نړۍ کې د نړیوالو اړیکو د اداره کولو لپاره د یو مهم عامل په توګه وپېژندل شوه. او بله دا، چې د tact کلمه، چې د ډیپلوماسی په عمومي مفهوم کې د انګلیسي کلمې سره مترادف دی، چې معنا یې د وضعیت درک کولو وړتیا، د وضعیت حساسیت، د شرایطو سره سم په غوره ممکنه طریقه په انفرادي یا ډله ایزو اړیکو کې وینا، کړنې او چلند تنظیموي.

د ډیپلوماسی کلمه په عمده توګه د بهرني سیاست له کلمې سره په مترادف ډول کارول کېږي، که څه هم دا دواړه کلمې یو بل ته ډیرې نږدې دي، خو په عمل کې یې بیلابیلې معناوي لري.

د ډیپلوماسی لپاره ډیر تعریفونه شوي، چې دلته به مونږ د ډیپلوماسی، بهرني سیاست او ډیپلوماتیکو اړیکو ټول تعریفونه او توپيرونه وړاندې او واضح کړو.

ډیپلوماسی هغه علم دی، چې د ملتونو او دولتونو ترمنځ اړیکې ترتیب، تنظیم او رهنمائي کوي. ډیپلوماسی د بهرنۍ پالیسي اصلي وسیله ده، چې د پراخو اهدافو او ستراتیژیو استازیتوب کوي، چې د نړۍ له نورو هیوادونو سره د دولت تعامل لارښوونه کوي نړیوال تړونونه اتحادونه او د نړیوالو اړیکو نور څرګندونه معمولاً د ډیپلوماتیکو خبرو اترو او پروسو پایله وي ډیپلوماتان ممکن د حکومت چارواکو ته د مشورې ورکولو له لارې د دولت په جوړولو کې هم مرسته وکړي. ډیپلوماسی د ملتونو، ډلو او اشخاصو ترمنځ د سوله ییزو اړیکو د ټینګښت هنر او علم دی ډیری وختونه، ډیپلوماسی د مختلفو ډلو استازو ته اشاره کوي، چې د شخړې، سوداګرۍ، چاپیریال، ټیکنالوژۍ، یا امنیت په اړه بحث کوي هغه خلک چې د ډیپلوماسی تمرین کوي ډیپلومات بلل کېږي. د ډیپلوماسی تطبیق د یوې ډلې په غاړه دی، چې د ډیپلوماتیک پلاوي په نامه یادېږي. دغه ډله د ترلاسه کونکي او کوربه هیوادونو ته د لېږونکې هېواد رسمي استازي ګڼل کېږي، د ډیپلوماتیک پلاوي دنده د دولت د ګټو ساتنه ده. د ترلاسه کونکي دولت ته د لېږلو هیواد اتباع البته، دا د نړیوالو قوانینو لخوا اجازه ورکړل شوي محدودیتونو کې، چې د لېږل شوي حکومت لخوا ټاکل شوي اصولو سره سم او د

ترلاسه کونکي حکومت لخوا پيژندل شوي نورو قانوني ميتودونو سره سم د حکومتي چارواکو سره خبرې اترې کوي. (حق شناس، ۱۳۵۴: ص ۸)

د ډيپلوماسي شاليد

د ډيپلوماسي اصطلاح دوه سوه کاله کيږي، چې بېلا بېلو اروپايي ژبو ته ننوتلې ده ډيپلوماسي هم د نورو اصطلاحاتو په څير په لغوي ډول تعريف او پيژندنه لري، د ډيپلوماسي لغت د لرغوني يوناني کلمې (ډيپلوما) څخه اخيستل شوی دی، چې د پانې، سند او تصديق مانا لري او هغې پانې ته ويل کيږي، چې د لوړو چارواکو لخوا مهر او ټاپه شوی وي او يو چاته د يوې رتبې يا مقام لپاره ورکول کيږي نو ويلای شو، چې ډيپلوماسي د ډيپلوما څخه اخيستل شوې ده، چې د سند او تصديق مانا لري همدارنگه ډيپلوما هغې رسمي او لاسليک شوي پانې ته هم ويل کيږي، چې د دولتونو سياسي مشران او واکمنان يې د رسمي اړيکو پر مهال يوه او بل ته ورکوي. د ډيپلوما اصطلاح وروسته ټولو هغو اسنادو ته کارول کېدل، چې د دولتونو د سياسي مشرانو لخوا د رسمي اړيکو پر مهال يوه او بل ته ورکول کېدل لکه څرنگه، چې دا ډول اسناد ډېر مهم وه او د دولتونو د بهرنيو موخو او سياست لپاره اړين اسناد گڼل کېدل له همدې کبله د دې اسنادو د ساتلو او خوندي کولو ته اړتيا پيدا شوه د دولتونو لخوا د دې ډول اسنادو د ساتلو او خوندي کولو لپاره ځانگړي مامورين په کار وگمارل شول او د دوی دنده د همدغو اسنادو ساتل او په منظم ډول تر تيبول وه، چې په پای کې همدغو ځانگړو مامورينو ته ډيپلوماتان او دندې ته يې ډيپلوماسي ويل کيږي کله، چې ډيپلوماسي په نوې بڼه وکارول شوه او د بهرني سياست د پلي کولو د يوې وسيلې په بڼه وگڼل شوه، نو د خپل لغوي ريښې سره يې اړيکې وشلولې او په نوې بڼه او نوي تعريف سره په نړيواله کچه وپيژندل شوه نو په اوسني وخت کې ډيپلوماسي هغه د لرغوني يوناني کلمې د لغت نه کارول کيږي، بلکې بيلا بيل نوي تعريفونه او نوي پيژندونه پر بنسټ ورته ورکول شوي دی د ډيپلوماسي اصطلاح تر اتلسمي زېږديزي پېړۍ پوري د اسنادو او مدارکو پوهي ته کارول کيده، خو وروسته بيا د نړيوالو اړيکو د اداره کولو پوهي ته وکارول شوه يو شمير پوهان يوازي د خبرو اترو هنر ته ډيپلوماسي وايي، چې دا هم ټول شموله پيژندندی خو که چيري پورتنی ټول پيژندونه سره راغونډ کړو نو څه نا څه بشپړ پيژند ور څخه ترلاسه کولای شو، چې په لاندې ډول يې وړاندي کوو.

د خبرو اترو يا بلي هرې سوله ايزې لارې له نورو دولتونو سره د يوه دولت په بهرنيو اړيکو پوري اړوند مسايلو حل افضل کولو تلن لارې ته ويل کيږي. په پورتنی پيژند کې درې ټکي د يادونې وړ دي. لومړي دا، چې ډيپلوماسي يوه تلن لاره ده چې د دولت د بهرنيو اړيکو پوري اړوند مسايلو لپاره کارول کيږي دوهم دا چې مسایل به د دولت په بهرنيو اړيکو پوري اړوند وي دريم دا، چې ډيپلوماسي د خبرو اترو او نورو سوله ايزو لارو څخه ترسره کيږي ډيپلوماسي له سنتي بڼې څخه مدرنې بڼې ته اوسمهال بدلون کړی دی، له دې بدلون سره سم د ډيپلوماسي په تعريفونو کې هم بدلون راغلی دی د سنتي ډيپلوماسي په تعريف کې پر دولت باندي ټينگار کېږي او ډيپلوماسي د دولتونو تر منځ د مسايلو حل

او فصل په سوله اییز ډول گڼي، خو اوسمهال دا تعريف يو څه بدل شوی دی، د مډرنې ډیپلوماسي تعريفونه په لاندې ډول کيږي.

د جانسون او هال په اند: ډیپلوماسي هغه بنسټ دی، چې د یوه ځانگړي هویت پر بنسټ د سیاسي قدرتونو ترمنځ د اړیکو جوړښت رامنځته کوي همدارنګه ځیني نور پوهان بیا اوسني ډیپلوماسي پدې ډول تعريفوي د ملي گټو د پراختیا لپاره د دولتونو ملتونو ډلو او افرادو ترمنځ په دوامداره توګه د اطلاعاتو تبادلې ته ډیپلوماسي ویل کېږي ډیپلوماسي د بهرني سیاست په تطبیق کې مهمه وسیله ده، له لرغوني زمانې څخه بیا تر اوسه پوري په بهرني سیاست کې ددې وسیلې څخه گټه اخیستل کيږي، دا، چې ډیپلوماسي د وخت په تېرېدو سره خپل مفهوم هم تغیر کوي او په بیلا بیلو ماناوو سره کارول کېږي، له همدې کبله پدې برخه کې ډیپلوماسي په دوو اساسي مفهومانو باندې تعريفوو.

لومړی ډیپلوماسي په محدوده مانا

د ډیپلوماسي محدود تعريف همغه کلاسیک تعريف دی، یانې د ځانگړي هنر او مهارت پر بنسټ د بهرنیو اشخاصو سره چلن کول ډیپلوماسي ده له همدې کبله ډیپلوماسي داسې مسلک دی، چې له یوې خوا د ښه رویې، ادابو او نزاکتونو په واسطه او له بلې خوا د ښه خبرو، فصاحت او بلاغت په واسطه ښایسته کيږي.

په محدوده مانا ډیپلوماسي یوازې د ډیپلومات په هنر او مهارت پورې اړونده گڼل کيږي او د ډیپلومات شغل او کسب ته ډیپلوماسي ویل کيږي پدې مانا ډیپلومات د خپل دولت واکمن استازی دی، ډیپلوماسي په محدوده مانا کې د ډیپلومات مهمه دنده د کوربه دولت د کمزورتیا او ځواکمنتیا د ټکو پیژندل او د هغو په اړه خپل اړوند واکمن ته راپور ورکول دي د ډیپلومات بله مهمه دنده د خپل دولت د واکمن استازیتوب دی، د ډیپلومات باید هڅه وکړي، چې د خپل دولت د واکمن سم استازیتوب وکړي او د خپل واکمن دریغ غوښتنې او شخصیت په ښه توګه وښی له همدې کبله واکمنانو داسې کسان د ډیپلوماتانو په توګه ټاکل چې دوی ته وفاداره وي او د دوی سم استازیتوب وکړي او دوی ته مسولیت لري.

دوهم ډیپلوماسي په پراخه مانا

ډیپلوماسي په پراخه مانا کې ډیپلوماسي په یوه پیچلي ماشین بدله شوې ده او په زرګونو ډیپلوماتان او مسلکي پرسونل ددې ماشین د پرزو په توګه کار کوي، پدې ډیپلوماسي کې ډیپلومات د خپل واکمن استازی نه دی، بلکې د خپل دولت په استازیتوب د کوربه دولت سره مذاکره کوي او نور ډیپلوماتیکي کارونه ترسره کوي د ډیپلوماسي په پراخه مانا کې ډیپلومات د خپل دولت په استازیتوب د پراخو واکونو او دندو لرونکی دی.

ډیپلوماسي په پراخه مانا د یوه پیچلي ماشین په توګه یوازې د ډیپلومات کسب او مسلک ډیپلوماسي وي ډیپلومات واکمن دولت استازی وي، ډیپلومات د مسایلو د حل او فصل واک لري، ډیپلومات یوازې استازیتوب کوي، د ډیپلومات

د استازیتوب موضوعات محدود او مشخص وي، د ډیپلومات د یوازې د واکمن ارادې زیږنده وي. او د گمارني لپاره یې معیارات ټاکل شوي وي.

پدې ډیپلوماسي کې د ډیپلومات دندو هم بدلون کړی ده، په کلاسیکه ډیپلوماسي کې د ډیپلومات مهمې دندې د کوربه دولت په اړه د معلوماتو راټولول او د خپل واکمن استازیتوب کول وه پداسي حال کې، چې په اوسنی او پراخي ډیپلوماسي کې د ډیپلومات مهمه دنده د خبرو او مذاکرو د لارې د نړیوالو پیچلو مسایلو حل او فصل د خپل واکمن استازیتوب کول وه پداسي حال کې، چې په اوسنی او پراخي ډیپلوماسي کې د ډیپلومات مهمه دنده د خبرو او مذاکرو د لارې د نړیوالو پیچلو مسایلو حل او فصل کول دي او د جگړې پر ځای د سوله ایز دریخ پر بنسټ د دوستانه اړیکو ټینګول دي ډیپلومات هڅه کوي، چې د ډیپلوماتیکي تکتیکونو څخه گټې سره مسایل او ستونزي حل کړي او خپلې ملي گټې خوندي کړي، نو ځکه په اوسني وخت کې داسي کسان د ډیپلوماتانو په توګه گمارل کېږي، چې د یوه شخص پر ځای د یوه جوړښت او تشکیل سره اړیکي ولري یانې د واکمن پر ځای اوس ډیپلومات د یوه پراخه جوړښت سره، چې د بهرنیو چارو وزارت دی اړیکي لري. (رانا، ۲۰۰۲: ص ۱۷)

په لرغوني زمانه کې د ډیپلوماسي رول

ډیپلوماسي په لرغوني زمانه کې راڅرګنده شوه، د هغې جنین بڼه حتی په قبایلي ټولنه کې هم شتون درلود، خو د دې کلمې په رښتیني مانا ډیپلوماسي یوازې په هغه دوره کې مطرح کېدای شي کله، چې حکومت پراخ شي، د ټولنیزو اړیکو د پراختیا ځانګړتیاوې دې نتیجې ته رسېدلې، چې خلک د خپل ټولنیز تولیدي ژوند په جریان کې د تولیدي اړیکو ځانګړو او اړینو مرحلو ته ځي، چې د دوی د ارادې څخه خپلواک وي او د دوی د تولیدي ځواکونو د پراختیا له ځانګړو مرحلو او درجو سره مطابقت لري د دې اړیکو مجموعه د ټولنې د اقتصادي جوړښت تولید جوړوي، کوم، چې یو رښتیني زیربنا ده، حقوقي او سیاسي جوړښت په هغه باندې جوړ شوی او د ټولنیز شعور ځینې ډولونه ورته دي، ډیپلوماسي د سیاسي جوړښت یوه برخه ده د هغې ځانګړنه دا د مختلفو اقتصادي دورو د ټولنیزو اړیکو او تر ټولو پورته د حکومت د ماهیت له مخې ټاکل کېږي، چې ډیپلوماسي کار کوي په لرغوني نړۍ کې، ډیپلوماسي د دولتونو د بهرنۍ پالیسۍ مسلې حل کړې، چې اساس یې غلامي وه د غلامۍ نظام په خپل وخت کې یې حرکت پاتې نه شو او د خپل تاریخي پرمختګ په بهیر کې غلامي له مختلفو پړاوونو تېر شو، چې پیل یې لا تر اوسه په بشپړه توګه د قبایلي ټولنې له نظام څخه نه وو جلا شوی، چې بنسټ یې د شرقي حکومت بنسټ دی د لرغوني مصر د استبداد، د میسوپوتامیا د سلطنت حکومتونه، هیټ اسوریان، ایرانیان او د چین او هند حکومتونه د پخوانۍ ختیځ په روحاني نظامي حکومتونو کې، چې د اقتصادي فشار د پلي کولو په ځواک تکیه کوي له بهر څخه، د نړۍ ډیری پړانېستې گټې د بهرنۍ پالیسۍ د پلي کولو لامل و دا په دې مانا، چې د ځمکو غصب د غلامانو او څارویو استملاک د گاونډیو هیوادونو لوت کول د جګړو اصلي هدف و نړیوالې شخړې د وسله والو ځواکونو لخوا هوارې شوې، مګر په ورته وخت کې د لرغوني ختیځ حکومتونو د خپلو ډیپلوماتیکو فعالیتونو پراخول پیل کړل پاچا په شخصي توګه د ډیپلوماتیکو اړیکو اداره کوله، ځکه چې

د لرغوني ختيځ واکمنان دنورو خدايانو او بوتانو عبادت کاوه او ټول حکومت يې په خپل شخص کې مجسم کړ دوی په خپل اختيار کې ځانگړي نوکران درلودل، چې په کې دفترونه، سکرتران او قاصد شامل وو د روحاني د پوځي پاچاهۍ د حکومتونو د تيريدونکي بهرني سياست د بنسټيزو موخو پر بنسټ، په ختيځ کې د دوی متمرکز ډيپلوماسي به نسبتاً هغه مسايل حل کړي، چې محدوده ساحه لري مگر په ورته وخت کې، هر ډول تړونونه ښکاره شول د نړيوالو اړيکو د مختلفو مسايلو د حل لپاره د سفير د ليرلو دود يوه ځانگړې بڼه خپله کړه او د پوځي او سياسي جاسوسۍ په بڼه پيل شوه. (دهقانی فيروزآبادی، ۱۳۹۴: ص ۷۴)

د ډيپلوماسي موخه

د ډيپلوماسي موخه د دولتونو ترمنځ د رغنده اړيکو د پراختيا لپاره د خبرو اترو له لارې د نړيوالو اړيکو ترسره کول دي دا يو کوپراتيف تړون خوندي کوي په کوم کې، چې هر گوند خپلې گټې په غوره توگه کوي دا د پاچاهۍ تر واکمنۍ لاندې د پټو معاملو او دسيسو جوړونکي سيستم څخه د يوې شفافې ډيموکراسۍ او کورني او نړيوال سياست حيرانونکي لړۍ ته وده ورکړه په عصري ډيپلوماسي کې نړيوال سازمانونه او غير دولتي نوښتونه هم د دولتي حکومتونو سره يوځای کيږي نن ورځ بريالۍ نړيوال او بين المللي اتحاد جوړول د اغيزمنې ډيپلوماسي ترټولو اړينه اړتيا ده.

د ډيپلوماسي دندې

ډيپلوماسي د ډيپلوماتانو لخوا ترسره کيږي د ډيپلوماسي ټولې دندې د دوی لخوا ترسره کيږي د ډيپلوماسي په دندو کې د دولت استازيتوب او خبرې اترې، د معلوماتو راټولول او د هيوادونو ترمنځ د سوله ايزو اړيکو وده شامل ده، لاندې د ډيپلوماسي دندې دي او واضح به يې کړو، چې څنگه ترسره کيږي

۱- خبرې اترې او د دولت استازيتوب

د ډيپلوماسي ترټولو مهمې دندې خبرې اترې او د دولت استازيتوب دي د دولت د گټو استازيتوب او د خبرو اترو مشري کول، چې موخه يې د دولت اهدافو ته د رسيدو او د شخړې د مخنيوي لپاره د اړخونو ترمنځ د موافقت او اختلاف ساحې روښانه کول دي، چې د ډيپلوماسي لوی هدف دی بريالي خبرو اترو ته د رسيدو لپاره د دولتونو ترمنځ د گډې گټې موندل هم د ډيپلوماسي يوه حياتي برخه ده.

۲- د معلوماتو راتولول او ارزونه

د معلوماتو راتولول د ټولو قانوني لارو په واسطه د دولت ترلاسه کولو بهرنی پالیسی اهدافو پیژندلو او لاسرسي لپاره د ډیپلوماسي يوه مهمه دنده ده کله ، چې معلومات بيرته خپل هیواد ته لیږل کیږي ، د بهرنیو چارو وزارت یې ارزوي او پریکړه کوي ، چې بهرنی پالیسي باید پلي شي ډیپلوماتیک ماموریتونه د معلوماتو ترلاسه کولو پورې اړه لري بیا ، سیاسي مشران پریکړه کوي ، چې کوم عمل د دوی د هیواد لپاره غوره دی .

۳- اقتصادي ، سیاسي او کلتوري اړیکې

د ډیپلوماسي بله مهمه دنده د دوو هیوادونو ترمنځ د اقتصادي ، سیاسي او کلتوري اړیکو پراختیا ده ، ترڅو د هیوادونو ترمنځ دوستانه اړیکو ته وده ورکړي د بیلگې په توگه ، د دویمې نړیوالې جگړې وروسته ، متحده ایالاتو او برتانیې خپله بهرنی پالیسي د کمونیزم په درلودلو متمرکز کړه ، چې د نړیوال قانون پلي کول اسانه کوي ډیپلوماسي د نړیوالو قوانینو په پلي کولو کې مهم رول لوبوي ډیپلومات دنده د هیواد د گټو پرمخ بیول او له بهرنیو هیوادونو سره د دوستانه اړیکو ساتل دي . (جلال ، ۱۳۹۱ :ص ۷۷)

ډیپلوماسي څنگه کار کوي؟

ډیپلوماسي د معاملې یا خبرو اترو له لارې ترسره کیږي په خبرو اترو کې هر اړخ عموماً د ترلاسه کولو اټکل څخه ډیر څه غواړي بیا ، یو جوړجاړي یا موافقې ته د رسیدو لپاره ، دوی ځینې هغه څه پریږدي ، چې دوی یې په پیل کې غوښتل په دې خبرو کې یو بهرنی ډیپلومات مرسته کوي د مثال په توگه ، د فنلند څخه د ملگرو ملتونو یو کارمند مارتی احتیساري په ۱۹۹۰ کې د سویلي افریقا څخه د خپلواکۍ په ترلاسه کولو کې د نامیبیا سره مرسته وکړه .

د بریالی خبرو اترو په پایله کې اړخونو ډیپلوماتیک تړون لاسلیک کړ د دې تړون رسمي ډول د تړون په نوم یادېږي کوم ، چې د دولتونو یا هیوادونو ترمنځ لیکل شوی تړون دی د مثال په ډول ؛ د Versailles تړون لاسلیک کولو سره لومړۍ نړیواله جگړه په رسمي توگه په ځینو خبرو اترو کې ، یو اړخ له جوړجاړي سره موافق نه دی او د دواړو خواوو ترمنځ د ټاکل شوې گډې اجنډا له مخې عمل کولو څخه ډډه کوي په داسې حالاتو کې ، د خبرو اترو په بهیر کې ښکیل دریم اړخونه په هغه دولت باندې ډیپلوماتیک بندیزونه لگوي ، چې د خبرو اترو برخه نه وي .

دا د دولتونو ترمنځ د ډیپلوماتیکو تاو تریخوالي او د ډیپلوماتیکو بندیزونو د یوې برخې په توگه د مجرم هیواد څخه د ډیپلوماتیکو کارمندانو کمولو او اخراج لامل شو پدې کې ممکن د ولسمشر لخوا د یو سرغړونکي هیواد له مشرانو سره لیدو یا هغه ځانگړي هیواد ته د لیدو څخه انکار هم شامل وي د مثال په توگه ، په ۲۰۰۱ کال کې ، نیکاراگوا له اسراییل سره ټولې ډیپلوماتیکې اړیکې وځنډولې . (ابرین ۲۰۱۳ ص ۱۰۸)

د ډیپلوماسي ډولونه

د نن ورځې ډیپلوماسي د پټې او دودیزې ډیپلوماسي په پرتله ښکاره او شفافه ډیپلوماسي ده د وخت په تیریدو سره ډیپلوماسي په بیلابیلو ډولونو وده کړې ډیپلوماسي ډیر ډولونه لري، چې ځینې یې په لاندې ډول دي

- ۱- عامه ډیپلوماسي
- ۲- کلتوري ډیپلوماسي
- ۳- ساینس ډیپلوماسي
- ۴- سایر ډیپلوماسي
- ۵- د انرژۍ ډیپلوماسي
- ۶- سیمه ایز ډیپلوماسي
- ۷- تعلیمي ډیپلوماسي
- ۸- د سپورت ډیپلوماسي
- ۹- اقتصادي ډیپلوماسي

عامه ډیپلوماسي

عامه ډیپلوماسي د ډیپلوماسي یو ډول دی، چې د بهرنیو اتباعو سره د اړیکو د پراختیا او د خلکو په نظر اغیزه کولو باندې ټینګار کوي دا د نرم ځواک یو ډول دی، چې د کلتوري، اقتصادي او تعلیمي تبادلو له لارې د هیوادونو ترمنځ د اړیکو او تفاهم وده کوي عامه ډیپلوماسي هم کولی شي د رسنیو او نورو ډولونو اړیکو له لارې بهرنیو لیدونکو ته لاسرسی ولري.

کلتوري ډیپلوماسي

کلتوري ډیپلوماسي د متقابل تفاهم د ښه کولو لپاره د هیوادونو او د دوی د اوسیدونکو ترمنځ د نظریاتو، هنر، معلوماتو او کلتور نورو عناصرو شریکول دي د کلتوري ډیپلوماسي موخه دا ده، چې د سیاسي او اقتصادي اهدافو لپاره د خلکو ملاتړ زیات کړي ترڅو د بهرني هیواد اتباعو سره مرسته وکړي، چې د دې اصولو او بنسټونو سره اشنا شي. کلتوري ډیپلوماسي په اصل کې د یو ملت ځانګړتیا څرګندوي، چې په پایله کې یې نفوذ رامنځته کوي سره له دې، چې په مکرر ډول له پامه غورځول کېږي کلتوري ډیپلوماسي کولی شي د ملي امنیت اهدافو په ترلاسه کولو کې د پام وړ مرسته وکړي.

ساینس ډیپلوماسی

ساینس ډیپلوماسی د ساینس او ټیکنالوژی کارول دي نړیوالې همکارۍ ته وده ورکول او پلونه جوړول د ملتونو تر منځ . پدې کې د نړیوالو مسایلو حل کول شامل دي لکه د خوړو خونديتوب، د اقلیم بدلون، او د وبا ناروغۍ، کارول ساینسی څېړنه، ټیکنالوژی، او تخصص سربیره پردې، ساینس ډیپلوماسی نړیوال ساینس هڅوي.

سایبر ډیپلوماسی

سایبر ډیپلوماسی د ډیپلوماسی او بهرنیو چارو د پرمختگ لپاره د بریښنايي اړیکو او ټیکنالوژی کارولو ته اشاره کوي پدې کې د ټیکنالوژیکي وسیلو کارول شامل دي لکه ټولنیز رسنۍ، ویب پاڼې، او نور آنلاین پلیټ فارمونه د ډیپلوماتیکو بحثونو ترسره کولو، اړیکو پراختیا، او نړیوالې همکارۍ ته وده ورکوي نړیوالې ننگونې لکه د معلوماتو محرمیت، سایبر امنیت، او ډیجیټل زیربنا د سایبر ډیپلوماسی له لارې حل کیدی شي.

د انرژۍ ډیپلوماسی

د انرژي ډیپلوماسی د ډیپلوماتیکو اړیکو کارول دي ، چې د انرژي صنعت کې د هیوادونو گټو ته وده او دفاع ورکوي دا د انرژۍ اړوند مسایلو په اړه د نړیوالو تړونونو خبرې اترې او د ملي انرژۍ پالیسی اداره کول شامل دي د انرژۍ امنیت ته وده ورکول د انرژۍ د بې وزلۍ کمول او د دوامداره انرژۍ پراختیا ته وده ورکول د انرژۍ ډیپلوماسی ټولې برخې دي.

سیمه ایز ډیپلوماسی

سیمه ایز ډیپلوماسی د هغو هیوادونو ترمنځ د اړیکو ترسره کول دي ، چې د یوې ځانگړې جغرافیایي سیمې برخه وي سیمه ایز ډیپلوماسی اوس د نړۍ په چارو کې یو مهم لوبغاړی دی ټول دولتونه د یو بل د انحصار او نړیوال کیدو له امله د گاونډیو متقابل عمل اهمیت او ارزښت پوهیږي.

سپورت ډیپلوماسی

سپورت ډیپلوماسی د ډیپلوماتیکو چارو، سولې او تفاهم د پرمختگ لپاره سپورت ته وده ورکوي پدې کې د مخابراتو او همکارۍ هڅولو لپاره د ورزشکارانو کارول شامل دي پداسې حال کې ، چې په هیوادونو ، کلتورونو او خلکو کې خالیگایي لرې کوي د سپورت ډیپلوماسی کولی شي د چاپیریال ساتنه، د جنډر مساوات، حقونه، او ټولنیز او اقتصادي وده وکړي دا د هیوادونو ترمنځ د ډیپلوماتیکو اړیکو د ښه کولو او د نړیوالو ستونزو د خبرو اترو لپاره د یو فورم چمتو کولو لپاره هم کارول کیدی شي . (موسوی ۱۳۸۸ ص ۶۷)

اقتصادي ډیپلوماسی

اقتصادي ډیپلوماسی د نږدې ټولو هیوادونو لپاره د بهرنیو اړیکو یوه مهمه موضوع ده. او دا ، چې اقتصادي ډیپلوماسی زما اساسی موضوع ده نو پدې اړه په راتلونکې څپرکې کې پرې په بشپړ ډول بحث شوی.

ولې ډیپلوماسي د نړیوالو اړیکو لپاره مهمه ده؟

لومړی: دولتونه په نړیوالو اړیکو کې د خپلو موقفونو د جوړولو لپاره ډیپلوماسي کاروي د خبرو اترو له لارې د دولتونو موخه د گډو گټو او همدارنگه د اختلاف نقطو پیژندل دي ډیری وختونه په نړیوالو اړیکو کې دولتونه د خبرو اترو وروسته موافقې ته رسېږي او هغه چلندونه او اصول انځوروي ، چې د منلو وړ او د دواړو خواوو لپاره گټور گڼل کېږي دا د نرم ځواک له لارې کار کوي د دې حقیقت له امله ، چې دا تاکتیکونه په زور سره نه پلي کېږي.

دوهم: ډیپلوماسي د استخباراتو ترلاسه کولو لپاره کارول کېدی شي د دې معلوماتو موخه د دولت د بهرنۍ پالیسۍ د موخو ټاکل او ارزول دي سربیره پردې ډیپلوماسي د سیاسي ، اقتصادي او کلتوري همغږۍ د زیاتولو لپاره کارول کېدی شي دا همکاري د دوی د دولتونو ملي گټو ته د رسیدو لپاره کافي لارې وړاندې کوي.

په پای کې ، ډیپلوماسي د نړیوالو قوانینو د ساتلو لپاره کارول کېږي کوم ، چې د چلند او نړیوالې همکارۍ په اړه په ملي پالیسیو اغیزه کوي د ډیپلوماتیکو ماموریتونو ، د تړونونو د خبرو اترو ، او د حکومت تر حکومت پورې د تبادلې په اړه د واکونو د ساتلو لپاره د قانون لخوا لارښوونې چمتو شوي.

په پایله کې ، ډیپلوماسي په نړیوالو اړیکو کې د بحرانونو د حل لپاره د یوې وسیلې په توگه لیدل کېدی شي ، چې کولای شي په خبرو اترو کې د بنکیلو غړو هیوادونو لپاره د همکارۍ لپاره منځنۍ زمينه مشخص کړي. (نوش آبادی، ۱۳۹۶: ص ۹۷)

دریم څپرکی

اقتصاد ته لنډه کتنه

د اقتصاد علم تعریف

هیڅوک نشي کولی د اقتصاد مشخص تعریف ورکړي د نولسمې پیړۍ انګلیسي اقتصاد پوه الفریډ مارشال اقتصاد د انساني ژوند د عادي کړنو مطالعه په توګه تعریف کړی دا د انفرادي یا ډله ایزو کارونو پورې اړوند برخه معاینه کوي، چې د مادي توکو په کارولو سره د لاسته راوړنې سره تړاو لري په شلمه پیړۍ کې لیونیل رابینز اقتصاد داسې تعریف کړ دا هغه ساینس دی، چې د انسان چلند مطالعه کوي او نادره وسیله، چې نورې ګټې لري مګر په دې تعریف کې د اقتصاد ټول اړخونه شامل نه دي، لکه ناخالص کورني محصول یا د نرخ کچه مګر د کاناډا ساینس پوه جیکب وینر لخوا یو ساده تعریف شتون لري کوم، چې دا دی اقتصاد هغه څه دي، چې اقتصاد پوهان یې کوي.

د اقتصاد د جامع، مشخص او واضح تعریف لرلو له مشکل سره، دا د ساینس په توګه د اقتصاد پوهانو ډیری پوښتنو ته ځوابونه ورکوي، نه یوازې د توکو او خدماتو قیمتونه ټاکي، بلکې د هغو سرچینو قیمتونه هم ټاکي، چې دوی تولیدوي، لکه کارګر او بازارونه اقتصاد هم د مصرف سوداګریزو شرکتونو او صادراتو په برخه کې د افرادو کوچني اقتصادي چلند مطالعه کوي دا د لوی اقتصاد مطالعې سره تړاو لري، کوم، چې د عامه عاید کچه، د بیکاری کچه، او د پانګې اچونې کچې په پوهیدو پورې اړه لري، دا ټول د نرخونو د ثبات لپاره د یوې لارې په موندلو کې مرسته کوي.

اقتصاد یوه اصطلاح ده، چې ډیری مفکورې پکې شاملې دي، پدې کې اقتصاد هغه مفهوم دی، چې د اقتصادي علومو (اقتصاد) لخوا مطالعه کېږي، او وروستی د هغې د پلي کولو لپاره د اقتصادي او اداري تیوريو پر بنسټ ولاړ دی. سیاسي اقتصاد اصطلاح اقتصاد ته په پراخه معنی یا د یو هیواد یا سیمې اقتصادي حالت ته هم اشاره کوي پدې معنی، چې د اقتصادي دورې په تړاو د هغه اقتصادي حالت یا د هغه جوړښتي حالت په دې معنی، د اقتصاد اصطلاح د دواړو اقتصادي میتود یا سیستم سره مترادف ده.

اقتصاد څه شی دی؟

اقتصاد هغه مطالعه ده، چې څنګه شیان جوړېږي، شاوخوا حرکت کوي او کارول کېږي. دا ګوري، چې څنګه خلک، سوداګری، حکومتونه او هیوادونه د خپلو سرچینو کارولو لپاره غوره کوي اقتصاد هغه مطالعه ده، چې خلک څنګه عمل کوي، د دې مفکورې پر بنسټ، چې خلک په منطقي توګه عمل کوي او هڅه کوي تر ټولو ارزښت یا ګټه ترلاسه کړي. اقتصاد د کار او سوداګرۍ د څرنګوالي مطالعه ده څرنګه، چې د انسان د کار کولو لپاره ډیری لارې شتون لري او د سرچینو ترلاسه کولو لپاره ډیری لارې شتون لري، دا د اقتصاد دنده ده، چې معلومه کړي، چې کومې لارې غوره پایلې راوړي.

په عموم کې، اقتصاد په دوو برخو ویشل کیدی شي لوی اقتصاد، کوم، چې د اقتصاد کار کولو څرنگوالی گوري، او کوچني اقتصاد، کوم، چې گوري، چې خلک او سوداگری څنگه کار کوي.

اقتصاد یو ټولنیز ساینس دی، چې د توکو او خدماتو په تولید، ویش او مصرف تمرکز کوي، او هغه انتخابونه تحلیلوي، چې افراد، سوداگری، حکومتونه او ملتونه د سرچینو تخصیص لپاره کوي.

د ټولنیزو علومو یوه څانگه ده، چې د توکو او خدماتو تحلیل، تولید، توزیع، مصرف، په عمومي توگه، اقتصاد د محدودو اړتیاوو لپاره د محدودو سرچینو د غوره تخصیص ساینس دی.

انسان په نړۍ کې له نامحدود و غوښتنو سره رامنځته شوی، چې دغه غوښتنې له انسان سره تر مرگه پورې مل وي په پخوانیو زمانو کې دغه غوښتنې ساده او لږې وي مگر د تهذیب او تمدن د پرمختگ سره غوښتنو ډیر والی وموند او په ډولونو کې یې توپیر را منځته شو په بنسټیز ډول انسان د خوراک لپاره خوړو ته د پوښاک لپاره جامو ته د اوسیدو لپاره کور او د ناروغی لپاره درملو ته اړتیا لري مگر د دې تر څنگ انسان یو شمیر نورو شیانو ته هم اړتیا لري، چې دا د انسان ژوند ورسره اسانېږي، دساري په ډول تېلفون یا لرغری، موټر، بریښنا او نور ددغو غوښتنو د لاسته راوړلو لپاره انسان تل بیلابیلې کړنې تر سره کوي او شتمني پرې لاسته راوړي مور او تاسو پخپل چاپیریال کې گورو، چې انسان په نړۍ کې په بیلابیلو کارونو بوخت وي سوداگری، کاریگر کار، روغتیا پال روغتیا پالي، انجنیر انجنیري او نور انسانان پخپلو کارونو بوخت وي خو عواید لاسته راوړي او د خپل عاید سره سم خپلې اړتیاوې پوره کړي.

خصوصي ملکیت باندې څیړنه شوې ده گزنفون د خپلو اقتصادي نظریاتو اساس کړنه گرځولې او کړنه بې د اقتصادي شتمنی د ډیر والي سبب گڼله، چې د دولت او عامو خلکو څخه یې هیله لرله خو کړنې ته اهمیت ورکړي همدارنگه گزنفون له دولت څخه غوښتل، چې د دولت باید خلک بیرې چلونې او لیرد رالیرد ته پاملرنه وکړي نوموړي دغه هنر هم د شتمنی د ډیر والي عامل گڼلو، له بلې خوا گزنفون د پیسو په هلکه ویل، چې دولت باید دسپینو زرو کانونه په کار واچوي او سپین زر راوباسي، چې د د اقتصاد له نظره د اهمیت وړ دی د گزنفون دا غوښتنه ددې لپاره وه، چې د سپینو زرو سکې او پیسې ډیرې شي، دولت باید طبعي زیر مې په خپل واک کې راولي او د خصوصي سکتور له لاسه یې وباسي او د لومړي ځل لپاره یې د ونډیز و شرکتونو نظریه هم ورکړه، کزنفون عقیده لرله، چې باید ښارونه لوی او غټ وي او ډیر خلک یو ځای سره ژوند وکړي، خو د کار ویش، چې د اقتصادي فعالیتونو د پرمختگ لپاره لوی عامل بلل کیږي منځ ته راشي ځکه هر څومره، چې ښار لوی وي اړتیاوې هم ډیرېږي او د کار وېش د اړتیاوو پر اساس په خپله منځ ته رازي گزنفون د مالیې دور کړې او ازادې سوداگری پلوی و او شتمني یې داسې را پیژنده د گزنفون په عقیده شتمني د اموالو د ډیروالي نسبت دهغه اړتیا و ته یانې هر څه، چې له اړتیاوو ډیر شي هغه شتمنی ده.

اکنامکس (economics) د پوليټیکل اکانومی (political Economy) مخفف دی، چې له دریو یوناني الفاظو (Oika Polis) (Nama) مجموعه ده، چې Polis مانا بشار، ریاست او یا منظمه دله ikas مانا کور واله او Nama قانون

مانا لري دا په دې مانا، چې يو کور واله څنگه توليدي چوپړتياوې ترسره کړي عوايد په لاس راوړي او په مقابل کې توکي او چوپړتياوې و پيري تر څو خپلې اړتياوې پرې پوره کړي، چې له دې وروسته پوليټيکل اکانومی د هيواد د اقتصادي کړنو لپار و کارول شو او موخه يې له هغو قوانينو او اصولو څخه وه، چې يو هيواد يې نافذوي د اقتصاد پخوانيو پوهانو داسې فکر کاوو څرنگه، چې يوه کورنۍ د اړتياو پر بنسټ خپل عوايد او لگښت تنظيموي همدارنگه کټ مټ د يو هيواد حکومت هم د هيواد په داخل کې دعوايد و او لگښتونو حساب کتاب کوي چې همدی حساب کتاب نه یی پوليټيکل اکانومی وبله خو د وخت په تيريدو سره دغه لفظ په اکانومی او بيا په اکنامکس واوښتو د يو علم د تعريف اړتيا هغه وخت بشپړکيږي کله، چې هغه علم د پرمختگ په حال کې دي د يو علم د تعريف څخه جو تيري، چې هغه علم له کومو موضوعاتو بحث کوي د علم د مطالعی دايره را معلوموي د اقتصاد د علم په اړه بيلا بيل تعريفات وړاندي شوي او هر يوه دا علم له خپله نظره تعريف کړی ايدم سمت مالتس ريکارډ و او جي ايس مل اقتصاد د شتمنی علم بللی ادم سمت اقتصاد د شتمنی علم گانه او ويل يې اقتصاد هغه علم دی، چې انسان څنگه شتمنی لاسته راوړي او څنگه يې په لگښت ورسوي.

د اقتصاد په اړه د ځينو نورو پوهانو تعريفونه کړي چې عبارت دي له:

لومړی اين دبليو سينير د ادم سمت د کتاب څخه پنځوس کاله وروسته يو بل انگليس عالم اين دبليو سينير د ادم سمت نظر تائيد او اقتصاد يې داسې تعريف کړو اقتصاد يو داسې علم دی، چې د شتمنی نوعيت، شتمنی لاسته راوړل او د شتمنی له ویش څخه بحث کوي.

دوهم جي ايس مل د نوولسمې زيږديزې پيړۍ مشهور عالم او فيلسوف جي ايس مل اقتصاد ته داسې يو تعريف وړاندې کړی اقتصاد يو داسې علم دی، چې د شتمنی نوعيت او د هغو ټولو قوانينو مطالعه ده، چې د شتمنی په پيدا کيدو او د شتمنی په ویش اغيزه لري.

دريم فرانس واکر امريکايی اقتصاد پوه فرانس واکر ۱۸۸۳ کې اقتصاد داسې تعريف کړو اقتصاد يو داسې علم دی، چې له شتمنی سره اړيکه لري.

څلورم پروفيسور ايلي پروفيسور ايلي هم په اقتصاد پوهانو کې راځي او د اقتصاد د علم په اړه وايي اقتصاد هغه علم ته ويل کيږي. هغه اصول او ضوابط تر غور لاندې نيسي کوم، چې د شتمنی د لاسته را وړلو او د هغې د ليرد له کړنو سره سروکار لري. (نيازی، ۱۳۹۶:ص ۳۴، ۳۰)

د اقتصاد د علم گټې

اقتصاد يو ټولنيز علم دی، چې د انسان په پرمختگ کې له انسان سره مرسته کوي د اقتصاد د اهميت په اړه مالتس وايي اقتصاد يوازنی علم دی چی ټول خلک پری خبر او معلومات لري او په اقتصادي پرمختگ کې مرسته کوي. روتين د اقتصاد د علم په اړه وايي تر هغه پوري يو انسان متمدن نه شي کيدای تر څو چی د اقتصاد د علم په اړه معلومات و نه لري همدارنگه پروفيسور پيکو وايي د اقتصاد د علم زده کړه د علم په توگه نه بلکې د اقتصادي ستونزو د حل لپاره

بايد زده شي هنري ليکي د يو انسان لپاره د اقتصاد د علم زده کړه د هر انسان اړتيا او اخلاقي مسووليت دی د اقتصاد علم زده کړه د انسان ذهن ته پراختيا ورکوی .

د اقتصاد علم پرمختگ

دا احتمال شته ، چې د اقتصاد زيرون په ۱۷۷۸ کې د سکاټلينډ فيلسوف ادم سميت لخوا پيل شو ، چې د خلکو د شتمنی طبيعت او لاملونه يې مطالعه کړل سميت د دې مطالعې لپاره د يونانيانو د ليکنو او د پنځلسمې پيړۍ د ځينو ليکنو له لارې الهام اخيستی و ، مگر هيڅ مشخص نوم شتون نلري ، چې د ادم سميت څخه د هغه څه په رامینځته کولو کې ، چې نن ورځ د کلاسيک اقتصادي بنوونځي په نوم پيژندل کيږي . په ۱۸۱۷ کې ، ډيويد ريکارډو د اقتصاد او مالياتو د اصولو په اړه يو کتاب د هغه څه په ځواب کې ، چې ادم سميت د خلکو د شتمنيو په اړه ليکلی وه وليکه ، دې کتاب پدې ساينس کې يو نوی پرمختگ اضافه کړ ، ځکه ، چې د ريکارډو مطالعې د انفلاسيون حالت لنډيز کړی ، چې په پايله کې د انفلاسيون زياتوالی دی د کرنې لپاره د ځمکې نشتوالي سره د خوراكي توکو نرخونه او د بديلونو موندلو څرنگوالی د ريکارډو مطالعې جان ستوارټ مل په خپل کتاب ، د اقتصادي پالیسي اصول ، ۱۸۴۸ کې الهام اخيستی .

د اقتصادي پوهې تمرکز په دې دی ، چې اقتصادي اجنتان څنگه چلند او تعامل کوي او څنگه مختلف اقتصادونه کار کوی په دې اړه ، د اقتصاد د بنسټيزو کتابونو لومړنی طبقه بندي کوچني اقتصاد د لوی اقتصاد سره مخالف دی .

کوچنی اقتصاد د کوچنيو ، انفرادي او کوچنيو تصميم نيولو واحدونو اقتصادي چلند معاینه کوي ، په شمول د کورنيو او اقتصادي شرکتونو يا پيږدونکي او پلورونکي ، مصرف کونکي او توليدونکي ، او بازارونه ، په شمول د سيالی بازارونه ، بشپړ انحصار ، بشپړ انحصار سيالي ، څو اړخيز انحصار ، او عايدات . د دې سکتورونو لگښتونه او همدارنگه د تاسيساتو توليدي دندې ، د فرصت لگښت توليد او لگښتونو پورې اړوند مسلې ، د توليد فاکتورونو بازار معاینه کول په شمول د ځمکې پانگې او کار او د لگښتونو ډولونه او د لگښت دندو او د هغې سره اړیکې . توليد او پیمانې ، د عايد توليد او د عايدو دندې او د مصرف کونکي بوديجه د پانگې او ځواک تر مينځ تاوتریخوالی سره معامله کوي ،

تر ټولو مهم ، د اقتصاد بنسټيزو مسایلو ته ، په شمول د عرضې او تقاضا ، د توکو ډولونه او چټکتيا ، د توکو ترمنځ اړیکې او د مصرف کونکي غوره توب ، او د مالياتو او سبسایډونو اغيزې ، کومکونه ، او داسې نور . ، او د قيمت د حد اقتصادي پالیسي يا په دوی باندې د نرخ پور او د مصرف کونکي او توليد کونکي سوکالی اضافي

تادیه کوي او لوی اقتصاد د اقتصاد عمومي چلند او هغه عوامل ، چې پدې باندې اغيزه کوي معاینه کوي ، پشمول د سوداگری دورې ، بيکارۍ ، انفلاسيون ، د اقتصادي ودې رکود ، پولي او مالي پالیسي- ، د پيسو بازار او د محصول بازار (IS-LM) ، ټوله تقاضا او ټول عرضه د دولت بوديجه ، ټول مصرف او دندې او نظريات ، مصرف ، سپما ، ټوله پانگه ، د کار بازار او کارموندنه ، ملي توليد ، عايد ، ملي شتمني ، مجموعه ، د اسعارو او تبادلې نرخ ، د تادياتو توازن او د

سوداگری توازن، صادرات او واردات، پولی اقتصاد او د پیسو بازار نظریات، توقعات د حقیقی مزد د سود نرخ په مقایسه او منطقی توگه تحلیلوي.

په سوداگری، ملکیت، روغتیا پاملرنې کې، مختلفو موضوعاتو ته لکه جرم، تعلیم، کورنۍ، قانون، سیاست، مذهب (ټولنیز بنسټونه، جگړه او بنسټیز علوم) د ۲۱ پېړۍ. په نورو ټولنیزو علومو کې د اقتصادي امپریالیزم په توگه تعبیر شوی دی په تیرو یوه یا دوه لسیزو کې، یو شمیر اقتصاد پوهانو د چاپیریال د پایښت ساتلو لپاره د چاپیریال د اقتصاد څانگه جوړه کړې، او همدارنگه یې مطالعات ترسره کړي دي. په اقتصادي تحلیل د ټولنې په ټولو اړخونو کې خورا ښه غوښتنلیک لري. (کیسلینگ، ۱۲۹۲: ص ۷۷)

د اقتصاد موضوع

د اقتصاد موضوع شتمني، توکي، خدمتونه او سرچینې د تولید، ویشلو او مصرفولو په اړه دي، د "مال" معنی د توکو او خدماتو مالي اړخ او ارزښت دی، نه د ملکیت اصلي اړخ له همدې امله، شتمني د ارزښت او شتمني له پلوه د اقتصاد موضوع ده شتمني په اقتصاد کې د دې په مانا ده، چې څنگه وده کوي، ویش او مصرفوي، نه دا، چې دا یا هغه کس ته منسوب کړي.

سیاسي اقتصاد د دې ډگر دودیز نوم دی، چې په لومړي ځل انتوین ډي مونټچرتین د خپل کتاب سرلیک جوړ کړ دغه دود تر ۱۹مې پېړۍ پورې دوام درلود، چې جان ستوارټ مل خپل کتاب د «سیاسي اقتصاد اصول» تر سرلیک لاندې ولیکه او ډیویډ ریکارډو د «سیاسي اقتصاد اصول» تر سرلیک لاندې «سیاسي اقتصاد او ولایتي مالیه» لیکلي حتی مارکس، چې د اقتصاد په پرتله په سیاسي اقتصاد باندې نیوکه کې یو تیریدونکی دریځ غوره کړ. هغه خپل کتاب «د سیاسي اقتصاد انتقاد ته پیژندنه» نومولی خو د نولسمې پېړۍ په پای کې اقتصاد پوهانو د «اقتصاد» کلمه د «اقتصاد ساینس» د لنډې بڼې په توگه وړاندیز کړه، ترڅو د محدودو سیاسي گټو په اړه د دې کلمې د تعامل څخه مخنیوی وشي، او هم د دې کلمې سره ورته والی د نورو علومو لکه «ریاضي اخلاقیات او داسې نور سره وشي.

په عمومي ډول اقتصاد په دوه ډوله دی، چې عبارت دی له

۱ - کوچني اقتصاد

د اقتصاد یوه څانگه ده، چې په بازار کې د انفرادي لوبغاړو تحلیل او همدارنگه د بازار جوړښت تحلیل سره معامله کوي. دا څانگه د فعالانو، خصوصي، عامه او کورنیو سره د نه بدلیدونکي واحدونو په توگه معامله کوي مایکرو اکنامکس مطالعه کوي، چې دا لوبغاړي څنگه په انفرادي بازارونو کې یو له بل سره اړیکه لري (د سوداگریزو واحدونو کمښت او د حکومت مقرراتو په پام کې نیولو سره) یو محصول لکه د المونیم، منې یا گرځنده تلیفون، یا د خښتو د تولید، د کتاب چاپ او یا د خوراکي توکو د بسته بندۍ له یو فکتورونو څخه د خدماتو سره د کوچني اقتصاد تیوري د پیروونکو لخوا غوښتل شوي ټول مقدار او د پلورونکو لخوا چمتو شوي مقدار په پام کې نیسي. او د هر عرضې او تقاضا واحد لپاره

احتمالي نرخونه مطالعه کوي کوچني اقتصاد د بازار د لوبغاړو ترمنځ د پېرودلو او خرڅلاو په بهير کې پېچلي تعامل مطالعه کوي، دا تيوري په دې باور ده، چې مارکېټونه په انگرېزي کې يو توازن ته رسېږي (د تقاضا د مقدار او عرضه شوي مقدار تر منځ انډول).

کوچنی اقتصاد هم د بازار مختلف جوړښتونه څيړي کامل سيالي د بازار جوړښت تشریح کوي، چې هيڅ برخه اخیستونکی دومره لوی نه وي، چې د ورته محصول نرخ ټاکلو لپاره د بازار ځواک ترلاسه کړي د دې لپاره بل توضیح دا دی، چې ووايو يو بشپړ رقابتي بازار هغه وخت رامینځته کيږي کله، چې ټول برخه اخیستونکي وي او هيڅ يو برخه اخیستونکي نشي کولی د هغه محصول په نرخ اغیزه وکړي، چې دوی يې اخلي يا پلوري. نیمگرتيا سيالي د بازار جوړښت ته اشاره کوي، چې پدې شرايطو کې هيڅ بشپړ سيالي شتون نلري د يو محصول لپاره يوازې يو پلورونکی شتون لري، په انگليسي کې ډيري انحصار، (oligopoly)، په کوم کې، چې د محصول لپاره يوازې څو پلورونکي شتون لري، په ځانگړې توگه د انحصاري سيالی شتون لري (په کوم کې، چې ډيري پلورونکي شتون لري، چې په بشپړ ډول مختلف توکي توليدوي د پيږودونکي انحصار په انگليسي کې (monopsony) په کوم کې، چې د يو محصول لپاره يوازې يو پيږودونکی وي او په انگليسي- کې د ډيري پيږودونکي انحصار (oligopsony)، چې يوازې شتون لري د محصول لپاره يو څو پيږودونکي د کامل رقابت په مقابل کې نیمگرتيا سيالي عموماً پدې معنی ده، چې د بازار ځواک په مساوي توگه ویشل شوی د نامناسب رقابت لاندې شرکتونه د "بيې اخیستونکي" کيدو وړتيا لري، پدې معنی، چې دوی په غير متناسب ډول د دې وړتيا لري، چې د بازار ځواک د لويې برخې په درلودلو سره د توليد شوي توکو نرخ اغیزه وکړي.

"کوچني اقتصاد انفرادي بازارونه د اقتصادي ساده کولو سره په دې معنی مطالعه کوي، چې دا داسې انگيرل کيږي، چې په يو بازار کې ترسره شوي اقتصادي فعاليت په ځانگړي ډول په نورو بازارونو اغیزه نه کوي دې تحليلي ميتود ته "جزوي توازن" (د عرضې او تقاضا ترمنځ) ويل کيږي دا تحليلي ميتود په بازار کې د ترسره شوي فعاليتونو مجموعه محاسبه کوي د عمومي انډول تيوري د بازارونو مطالعې لپاره کارول کيږي دا تيوري د ټول مجموعه محاسبه کوي ټول فعاليتونه په ټولو بازارونو کې ترسره کيږي دا طريقه په بازارونو کې دواړه بدلونونه او د دوی ترمنځ متقابل عمل مطالعه کوي کوم، چې د توازن په لور روان دی.

۲ لوی اقتصاد

لوی اقتصاد د يو هيواد په لوی ملي کچه اقتصادي مسايل څيړي په دې برخه کې ثبات، اقتصادي توازن، د بهرنی سوداگری توازن، اقتصادي وده، کارموندنه، انفلاسيون، د دولت عوايد، اقتصادي رکود، اقتصادي بحران، بې روزگاري او اقتصادي پرمختگ مسايل څېړل کېږي. (Hener, R, 2003 P, 77)

څلورم څپرکی اقتصادي ډیپلوماسي

د اقتصادي ډیپلوماسي پیژندنه

اقتصادي ډیپلوماسي د یو هیواد د اقتصادي، سیاسي او ستراتیژیکو اهدافو د پرمخ بیولو لپاره د اقتصادي وسایلو سره د ډیپلوماتیکو مهارتونو کارولو ته ویل کیږي. اقتصادي ډیپلوماسي د حکومتونو یو له اغیزمنو او پیاوړې وسیلو څخه دی، چې په نړیوال چاپیریال کې عمل وکړي او په نړیوال اقتصاد کې غوره مقام ترلاسه کړي. دا ډول ډیپلوماسي له رسمي ډیپلوماتیکو کړنو څخه عبارت ده، چې لومړی د ملي سوداګریو لپاره بهرنیو بازارونو ته د لاسرسي زمينه برابروي دویم یې هڅه کوي، چې بهرنی مستقیم پانگونه راجلب کړي او درېیم د ملي ګټو د پرمخبیولو لپاره د نړیوالو قوانین تراغېز لاندې راوړي. اقتصادي ډیپلوماسي یا پالیسي ده، چې د اقتصادي اړیکو اداره او لارښوونه کوي هغه پروسه، چې له مخې یې هیوادونه د سوداګرۍ، پانګونې او د اقتصادي پلوه ګټور تبادلې نورو ډولونو په ګډون د فعالیت په ټولو برخو کې د خپلو ملي ګټو د اعظمي کولو لپاره له بهر سره معامله کوي. د دودیزې ډیپلوماسي لپاره د ملاتړ او میکانیزم او د دولت د بهرنیو اړیکو د پیاوړتیا او پراختیا لپاره یو مناسب چوکاټ د معافیت ښه والی او د ګټو دفاع ده. اقتصادي ډیپلوماسي په سیمه ییزه او نړیواله کچه د سیاسي اقتصادي او ټولنیزو لاسته راوړنو د ترلاسه کولو په نیت د ډیپلوماتیکو لارو او میتودونو له لارې د سیاسي او اقتصادي عواملو کارول دي. اقتصادي ډیپلوماسي د ریالیزم، پراګماتزم او نوښت پر بنسټ ورځنی متقابل عمل دی. دا یوه سپیڅلې ملي مسله ده، چې هدف یې د ملي ګټو لاسته راوړل دي او له همدې امله د ټولو ملي لوبغاړو ګډې ونډې ته اړتیا لري. دا د اقتصاد د نړیوال کیدو له ګرځندیتوب سره په موازي ډول رامینځته شوی او وده کړې، چې په تیرو دريو لسيزو کې په سرعت سره وده کړې. اقتصادي ډیپلوماسي په اصل کې د بهرنیو هیوادونو او نړیوال اقتصاد کې د یو هیواد د اقتصادي ګټو د ودې لپاره د یوې وسیلې په توګه لیدل کیږي. اقتصادي ډیپلوماسي نه یوازې د یو هیواد سوکالی ته وده ورکوي بلکې د یوې مناسبې غوښتنې او فرصت په توګه کار کوي، چې د بهرنی پالیسي په ملاتړ د هغه د بهرنی سوداګرۍ او مالي اړیکو اداره کولو لپاره کار کوي.

اقتصادي ډیپلوماسي د نږدې ټولو هیوادونو لپاره د بهرنیو اړیکو یوه مهمه موضوع ده. په داخلي توګه، اقتصادي وزارتونه، د سوداګرۍ او پانګونې د ودې ادارې، او د سوداګرۍ خونې برخه اخلي. اقتصادي ډیپلوماسي د سیاسي اقتصاد او سوداګریزې ډیپلوماسي سره ډیری مفکورې ګډې ساحې لري. سیاسي اقتصاد د دوو بنسټونو شتون بازار او حکومت او د یو بل سره د دوی متقابل تعامل ټینګار کوي، چې هدف یې د شخصي اړتیاوو او ټولنیز هوساینې چمتو کول دي. د بازار چوکاټ او سیاست د یوې وسیلې په توګه ګڼي کوم، چې مرسته کوي هغه څه، چې د بازار له لارې په نورمال او طبیعي توګه نشي ترلاسه کیدی په ځینو مواردو کې اقتصادي ډیپلوماسي د سوداګریزې ډیپلوماسي اتل بلل کیږي. په ډیرو هیوادونو کې د صنعتونو د ملي کولو د ډیپلوماتانو دنده وه، چې د ملي صنعتونو محصولاتو بازار موندنه وکړي.

په عين حال کې د اقتصادي ډيپلوماسي يو واحد تعريف خورا ستونزمن دی مگر دا ممکنه ده، چې د توکو او خدماتو د توليد، ليرد او تبادلې، په نورو هيوادونو کې پانگه اچونه، د اقتصادي ډيپلوماسي مسايلو په توگه په حقيقت کې، د اقتصاد په ډگر کې د ډيپلوماسي پلي کول د هيواد اقتصادي اهدافو ته د رسيدو لپاره د ډيپلوماسي احتمالي او حقيقي ظرفيتونو ته د اقتصادي ډيپلوماسي معنی ورکوي اقتصادي ډيپلوماسي په نړيوالو چارو کې د قدرت او شتمنی تر منځ د اړيکو سره معامله کوي. اقتصادي ډيپلوماسي نه يوازې د دولت هوساينې ته وده ورکوي بلکې د فرصت غوښتنې او فرصتونو په توگه د خپلې بهرنۍ پالیسۍ په ملاتړ خپلې بهرنۍ سوداگريزې او مالي اړيکې بدلوي.

د اقتصادي ډيپلوماسي تعريف

اقتصادي ډيپلوماسي د نړيوالو اړيکو (د دولتونو، خصوصي سکتور او خلکو په کچه) په کارولو سره د نړيوالې سوداگرۍ هڅولو، ملي گټو ته وده ورکول، اقتصادي پرمختيا ته وده ورکول او فعالولو له لارې د هيواد اقتصادي امنيت او ستراتيژيکو گټو خوندي کولو او خدمت کولو هنر دی شرکتونه نړيوال کول او د نړۍ بازارونو ته د رسيدو لپاره ترڅو خپل صادرات ډير کړي او بهرنۍ مستقيم پانگونه راجلب کړي اقتصادي ډيپلوماسي هم داسې تعريف شوې، چې دولت د خپلو اقتصادي ظرفيتونو څخه په نورو هيوادونو د نفوذ کولو لپاره کار اخلي او خپل سياسي چلند هغه لوري ته لارښوونه کوي چې د دولت ملي اقتصادي گټو ته خدمت وکړي، او د ناممکن ته د انتظار پرځای د ممکنه ترلاسه کولو هنر دی اقتصادي ډيپلوماسي د اقتصادي معيارونو د بڼه کولو لپاره يوه نه هيريډونکې وسيله ده، او دا بايد د نړيوالې سوداگرۍ د هڅولو او د کورنيو شرکتونو په ملاتړ کې د پالیسي جوړونکو لپاره يوه مهمه وسيله وي اقتصادي ډيپلوماسي د عمل يا شتون له مخې د ډيپلوماسي نوې بڼه نه ده دا د ډيپلومات لپاره د ثانوي مسلکي لارې په توگه ليدل کيږي په دې شرط، چې د ډيپلومات لومړنی فعاليت يوازې په سياسي ډگر کې وي دا ډول ډيپلوماسي په تيرو وختونو کې د سوداگريزې ډيپلوماسي په نوم پيژندل کيده او دا ډيپلوماسي د پخوانيو سلطنتونو او اماراتو ترمنځ د سوداگريزې تبادلې سره تړاو درلود دا په څوارلسمه ميلادي پېړۍ کې رامنځ ته شوه او له هغه وروسته د اروپا د استعمار او د جنوبي امريکا د بډايه ساحلونو د کشف له امله د زړې او نوې نړۍ تر منځ سوداگري وده وکړه او د اروپا د استعماري هېوادونو لاسته راوړنې يې روښانه کړي.

د اقتصادي ډيپلوماسي هدف او موضوع

د اقتصادي ډيپلوماسي مفکورې د جوړولو سره د اوږدې مودې لپاره، د ساينس د دې لوري د ماهيت او حدودو په اړه بحثونو کې، د هغې د اعتراض په اړه خبرې اترې شوې دي پرته له دې چې د حتمي حقيقت ښکارندوی شي، د اقتصادي ډيپلوماسي توکي په پام کې نيول کيدی شي د توکو او خدماتو نړيواله سوداگرۍ د پانگې حرکت (پانگې اچونې، پراختيايي مرستې، او نور) د کار مهاجرت د ټيکنالوژيو تبادلې، د توليد نړيوال تخصص، د هيوادونو ترمنځ پولې، مالي او اعتباري اړيکې د نړيوالو او سيمه ييزو اقتصادي سازمانونو فعاليتونه او نورې نړيوالې اقتصادي ستونزې د اقتصادي ډيپلوماسي له اهدافو څخه دي.

د هر ساينس موضوع هغه اړخونه دي چې د عملي انساني فعاليتونو په پروسه کې ښکيل دي، ملکيتونه، د حقيقي شيانو اړيکې، کوم چې په تاريخي شرايطو کې د پوهې تابع دي د اقتصادي ډيپلوماسي موضوع د اقتصادي ډيپلوماسي د موضوعاتو ترمنځ اړيکه ده چې د ډيپلوماتيکو ميتودونو په کارولو سره د نړۍ، سيمه ايزو او هيوادونو اقتصادي ستونزې حل کوي. هغه پروسې چې د نړيوال کولو په شرايطو کې د نړۍ په اقتصاد کې ترسره کيږي په دوامداره توگه د اقتصادي ډيپلوماسي د شيانو د ليست پراخولو او همدارنگه د څيړني موضوع اغيزه کوي.

د ځينو عواملو رول په تاريخي توگه بدل شوی د مثال په توگه، که په ۱۷ او ۲۰ پېړيو کې تجارت په لومړي سر کې د ډيپلوماسي د يوې موخې په توگه و، مگر په وروستيو کلونو کې نوي شيان اضافه شول. په ۲۰ پېړۍ کې د اقتصادي ډيپلوماسي څيزونه لکه معلوماتي ټکنالوجي، معلوماتي مالي چارو، او داسې نور مخ په وړاندې راغلي او په فعاله توگه خپل ځان اعلان کوي، خپل لومړيتوب څرگندوي، دا پدې مانا ده چې د معلوماتو او کمپيوټر ټيکنالوژۍ په اړه د عامه او اقتصادي مديريت سيستمونو د انحصار لوړه کچه کارول کيږي په نړيوال کمپيوټر سيستمونو کې د اقتصادي معلوماتو جنگونه په زياتيدونکي توگه د اقتصادي ډيپلوماسي موضوع گرځي. (علی، ۲۰۱۳:ص ۵۵)

د اقتصادي ډيپلوماسي شاليد

د اقتصادي ډيپلوماسي تحرک په اروپا کې د سوداگري د تبادلې د خوځښت له سوکالي او ودې سره په ځانگړې توگه په پنځلسمه پېړۍ کې په ايټاليا او انگلستان کې د سياسي او سوداگريز ماهيت د تړونونو د پای ته رسولو په هدف د خبرو اترو له لارې راڅرگند شو. د دې تړونونو موخه د سوداگريزو اړيکو رامینځته کول وو، که چيرې دا اړيکې پخوا شتون نه درلود شرايط يې خورا ساده وو.

داسې انگيرل کيږي، چې دا سوداگري وه، د اقتصادي پديدې په توگه، دا د لومړي بين المللي اړيکو او تړونونو د رامینځته کيدو لامل و د لرغونې نړۍ په تمدنونو کې د ليکلو په پراختيا سره، د سوداگري د ملاتړ او ساتنې لپاره لومړی سوداگريز تړونونه لاسليک شول. د پنځلسمه پېړۍ يو مشهور سوداگريز تړون شتون لري. Bc e، د مصر د ملکې هتسپسوت لخوا د پنت ايالت (د اوسني سوماليا په خاوره کې) پارو سره پای ته ورسیده په منځنيو پېړيو کې، ډيپلوماسي او تجارت لا تر اوسه پورې تړلی وو د منځنيو پېړيو لومړی سفيران او قونسلگري، چې په بهر کې په دايمي ماموريتونو کې موقعيت لري (لکه څنگه، چې د ځانگړو پيغامونو رسولو لپاره کارول کيده)، دقيقا هغه سوداگر وو، چې په هدف کې يې تجارت کاوه. ايالتونه د اقتصادي ډيپلوماسي عصري سيستم د رينسانس په جريان کې د شکل اخيستلو پيل وکړ، کوم، چې د هيوادونو ترمنځ د سوداگريزو اړيکو د پراختيا له امله د اروپا بازار د جزوی نړيوال کيدو سره سمون لري په دې برخه کې د خپلو مالونو د ترويج او په پايله کې د دولت د اقتصادي گټو په اړه اندېښنه د بهرنۍ پالیسۍ د ځانگو په غاړه وه د دې دورې په جريان کې، د سوداگريزې ډيپلوماسي اغيزمنتوب په عمل کې د فرانسې د پاچا لوئس

مالي کنترولر او سلاکار، ژان بېتیسټ کولبرټ لخوا ثابت شو، چې د پور ورکونکو سره د خبرو اترو وړتیا او د یوې وړ بهرنی اقتصادي پالیسی څخه مننه کوي. د پاچا د قیمتي نظامي پالیسی پایلو باندې بريالي شي د اتلسمې پېړۍ په نیمايي کې (د روښانتیا عمر)، اروپایی سیاسي مفکرانو او فیلسوفانو لومړی دا نظر وړاندې کړ، چې د دولتونو لخوا د یو بل سره د اقتصادي تعامل څخه ترلاسه شوي گټې د شخړو د حل او مخنیوي لپاره مؤثره میتود کیدی شي. د دې دورې فرانسوي فیلسوف او لیکوال، چارلس لوئس مونتیسکیو، په خپل مقاله "د روح قانون" کې په دې باور و، چې تجارت د وخت په تیریدو سره د دولتونو ترمنځ د اړیکو د طبیعي لارې په توگه د دوی ترمنځ د متقابلو اړیکو اړیکه رامینځته کوي. د نولسمې پېړۍ په پای کې او د شلمې پېړۍ په پیل کې د اقتصادي ډیپلوماسي پراختیا د داسې رجحاناتو تر اغیز لاندې راغله لکه په بهر کې د خپل اقتصاد د گټو د تامینولو په برخه کې د حکومت د مداخلې زیاتوالی (د محافظت پالیسي)، او همدارنگه د خبرو اترو ښه والی د ښارگوټو او د سوداگرو ترمنځ د استعمار پراخه سیستم په ټوله نړۍ کې د اقتصادي اړیکو په پیاوړتیا کې مرسته وکړه او په اقتصادي نړیوال کولو کې یې مرسته وکړه، او په اقتصادي اړیکو کې د دولت رول پیاوړتیا د اقتصادي ډیپلوماسي بنسټ پیاوړی کړ اقتصادي ډیپلوماسي د ۱۹۲۹ اقتصادي بحران او دوهم نړیوال جنگ راهیسې د پام وړ بدلونونو سره مخ شوی. ډیری هغه ځانگړنې، چې د جگړې وروسته په دوره کې راڅرگندې شوې نن ورځ د اقتصادي ډیپلوماسي ځانگړتیا هم ده. په دې توگه، د جگړې وروسته دوره کې، په نړیوالو اقتصادي اړیکو کې نوي لوبغاړي راڅرگند شول، په عمده توگه نړیوال سازمانونه (د پیسو نړیوال وجهي صندوق، د بیارغونې او پراختیا نړیوال بانک) سربیره پردې، د سوداگرۍ کثرت تړونونه او په څو نړیوالو اقتصادي سازمانونو کې د دولتونو گډون په یو وخت کې د انفرادي دولتونو لخوا د جلا، یو اړخیز گامونو احتمال او په ټوله کې په نړیوالو اقتصادي اړیکو کې د دولت رول کموي، د نورو فعالینو کړنو ته زمینه برابروي. عصري اقتصادي ډیپلوماسي د ډینامزم، تیریدونکي شخصیت، د پام وړ خلاصون، پراختیا او د کارول شویو وسایلو پېچلتیا لخوا مشخص کیږي د اقتصادي ډیپلوماسي بیلابیلې کچې دوه اړخیزه، څو اړخیزه، سیمه ایز او بین المللي په زیاتیدونکي توگه متقابل عمل او یو بل بشپړوي، د نړیوال کولو په شرایطو کې د ملي گټو په اغیزمنه توگه د تضمین لپاره مناسب فرصتونه رامینځته کوي اقتصادي ډیپلوماسي نن سبا د هېواد د نړیوال سیالی د پیاوړتیا، په نړیوال بازار کې د گټو او رقابتي گټو د تر لاسه کولو لپاره تر ټولو مهمه لار ده.

د اقتصادي ډیپلوماسي موخې

هغه اهداف، چې اقتصادي ډیپلوماسي په مختلفو هیوادونو کې د ترلاسه کولو هڅه کوي عبارت دي له

سیاسي موخې په نړیواله صحنه کې د سیاسي گټو لاسته راوړل

په سیاسي فورمونو کې د دولت د وزن او دریځ روښانه کول، په نړیواله ټولنه کې د یو نفوذ لرونکي گوند په توگه. اقتصادي موخې دوی ممکن په ملي کچه وي، لکه د ملي اقتصاد د پراختیا ملاتړ، د هغې هیله کول او مالي گټې ترلاسه کول. دا کیدای شي په نړیواله کچه اقتصادي اهداف وي، لکه د نړیوالو اقتصادي اړیکو پراختیا، د نړیوالې سوداگرۍ او نړیوالې پانگونې ملاتړ ټولنیز اهداف دوی د پرمختللو هیوادونو سره مرسته کوي، په ځانگړې توگه لږ پرمختللو، اقتصادي او ټولنیز

پرمختگ ته لاسرسی، د ژوند معیارونو لوړول، د فقر سره مبارزه، د جنسیت مساوات ترلاسه کول، او د ښځو په وړاندې د تبعیض د ډولونو مخه نیسي ... او داسې نور. (علی ۲۰۱۳:ص ۲۰۹)

د اقتصادي ډیپلوماسي وسایل

گمرکي تعرفه

تعرفې د سوداګرۍ پالیسي تر ټولو پخوانۍ بڼه ده، او په دودیز ډول د عایداتو مالیه تر معرفي کولو پورې د دولت د عایداتو سرچینې په توګه کارول کیده، د تعرفو اهمیت په عصري وختونو کې کم شوی ځکه، چې عصري حکومتونه په عمومي ډول د کورنیو صنعتونو ساتنه د مختلفو غیرقانوني لارو چارو له لارې غوره کوي. د تعرفې خنډونه لکه وارداتو په مقدار محدودیت د صادراتو محدودیتونه د صادراتو په مقدار باندې لګول شوي محدودیتونه دي، چې معمولاً د صادراتو هیواد لخوا د واردونکي هیواد په غوښتنه لګول کیږي. په هرصورت، د اغیزو پوهیدل د نورو سوداګریزو پالیسیو د پوهیدو لپاره حیاتي پاتې دي گمرکي تعرفې یو له مهمو اقتصادي وسیلو څخه شمیرل کیږي، گمرکي محصول د ډیرو اهدافو د ترلاسه کولو په موخه وضع کیږي، کیدای شي د مالي عوایدو د ترلاسه کولو لپاره د یوې وسیلې په توګه وضع شي. لکه څنګه، چې یو هیواد، چې له مالي ستونزو سره مخ دی د گمرکي محصولاتو سیوري د عایداتو ترلاسه کولو لپاره د یوې وسیلې په توګه موندلی، چې د دولت عمومي بودیجې سره مرسته کوي، دا ممکن د گمرکي محصولاتو د لګولو په توګه د بهرنیو سیالیو څخه د ملي محصول د ساتنې لپاره د یوې وسیلې په توګه گمرکي محصول وضع کړي. وارد شوي محصولات به د دوی نرخ لوړ کړي او سیالي محدود کړي گمرکي محصول هم کیدای شي د یو هیواد په وړاندې د غچ اخیستنې د یوې وسیلې په توګه ولګول شي؛ د یو ځانګړي هیواد څخه وارد شوي توکو باندې د گمرکي تعرفو لګول به په غیر مستقیم ډول د کمښت لامل شي له دوی څخه واردول او د دوی د محصولاتو په وړاندې د خنډونو رامینځته کول، لکه څنګه، چې د متحده ایالاتو پخواني ولسمشر ډونالد ټرمپ په ۲۰۱۸ میلادي کال کې له چین، اروپایي اتحادیې هیوادونو او نورو هیوادونو څخه په ځینو سوداګریزو وارداتو گمرکي محصولات وضع کړل، په ځانګړي توګه اوسپنه، فولاد، المونیم او نور مالونه، او دغو هیوادونو په ځواب کې گمرکي محصولات وضع کړل.

د اسعارو مقررات

دا د محدودیتونو یوه ټولګه ده، چې د ځینو حکومتونو لخوا پلي کیږي ترڅو د اتباعو لخوا د بهرنیو اسعارو پلور یا پیروود منع یا محدود کړي او د بهرنیانو لخوا د محلي اسعارو پلور یا پیروود. تر ۱۹۸۰ کلونو پورې، ټول پولي اسعار د یو ډول سانسور تابع وو، چې د شلمې پیړۍ په وروستیو لسیزو کې د آزاد تجارت او نړیوال کیدو په چټکۍ سره په لویو اقتصادونو کې په تدریجي توګه ورکیدل پیل شول. په هرصورت، هغه هیوادونه، چې کوچني او ډیر کمزوري اقتصاد لري د بهرنیو اسعارو

بازار باندې کنترول لري، په دې موخه، چې په خپلو اسعارو کې د قیاس مخه ونیسي، چې ممکن د دوی د تادیاتو توازن او د پانګې په جریان کې د احتمالي ناورین پایلو سره انډول رامینځته کړي. کله، چې حکومت پولي محدودیتونه عملي کوي، دا پخپله بهر ته د اسعارو لېږدولو او د سختو اسعارو لکه امریکایي ډالر، یورو، جاپاني ین او سویس فرانک پیرود لپاره د جواز ورکولو څارنه کوي. د تادیاتو توازن، چې تر ټولو مهم یې په لاندې ډول دي په هیواد کې د بهرنیو اسعارو پیرود منع یا محدودول په هیواد کې د بهرنیو اسعارو د کارولو مخنیوی یا محدودیت. د تبادلې نرخ ټاکل (د دې پرځای، چې د اسعارو ارزښت د بازار ځواکونو سره سم بدلون ومومي). د حکومت لخوا منظور شوي پرچون پلورونکو ته د اسعارو تبادلې محدود کړی. د پیسو اندازه معلومه کړې، چې وارد یا صادر شي. په دې هیوادونو کې د اسعارو سیوري بازارونه ډیری وختونه د رسمي نرخ سره موازي د تبادلې نرخ چمتو کولو لپاره رامینځته کیږي، کوم، چې معمولا د عرضې او تقاضا له مخې د آزاد بازار تبادلې نرخ سره نږدې وي. د اسعارو دا کنټرولونه ډیری وختونه د هغو شرکتونو لپاره اضافي ننگون رامینځته کوي، چې په نړیواله کچه فعالیت کوي، یا د نغدو راکړو ورکړو مخه نیسي یا د مالي وسایلو لکه د اسعارو اختیارونو کارول ناممکن کوي.

اقتصادي ادغام

اقتصادي ادغام د یو واحد ملت د اقتصادي واحدونو یا د مختلفو هیوادونو ترمنځ د محدودیتونو له منځه وړل دي، چې د تولید، مصرف، او د تبادلې د نرخونو د فکتورونو په کارولو کې د بدلون په حالت کې دي. او د پیسو یووالی، د لوړ واک په رامینځته کولو سره، چې پرېکړې یې په غړو هیوادونو باندې پابند دي اقتصادي ادغام ډیری ادارې رامینځته کوي، چې واکونه یې د ملي پولو څخه تیریري او پرېکړې یې د اقتصادي اتحادیې په ټولو غړو هیوادونو باندې پابند دي کله، چې اقتصادي اتحادیه د ټولو غړو لپاره مشترک بانکونو ته تصویب کړي، اتحادیه هم د پیسو اتحادیه کیږي، او دا هغه څه دي، چې په اروپایي اتحادیه کې پېښ شوي دي، چې د غړو هیوادونو د محلي اسعارو ځای په ځای کولو لپاره یورو یې تصویب کړ. اقتصادي ادغام د بهرنۍ پالیسۍ وسیله ده ددې ادغام له لارې هیوادونه ځینې اقتصادي ګټې ترلاسه کوي او د بهرنیو هیوادونو لخوا دوی ته وړاندې شوي اقتصادي ننگونو سره مقابله کوي. اقتصادي ادغام ممکن د سیاسي ادغام په لور یو ګام هم رامینځته کړي، لکه څنګه، چې د اروپا مشترک بازار رامینځته شوی وو. بنسټ ایښودونکو تمه درلوده، چې اقتصادي یووالی به د سیاسي یووالي لامل شي، مګر د ملي حاکمیت اصول او د بازار دولتونو پراختیا د دې هیلو د پوره کیدو مخه ونیوله او پاتې شول.

د زیرمو کنگل کول او ملي کول

دولت کولی شي د سیاسي اهدافو د ترلاسه کولو لپاره د اقتصادي اقداماتو په توګه د شتمنیو کنگل یا ملي کولو څخه کار واخلي، دا اقدام د دولت په خاوره کې د یو بهرني هیواد د شتمنیو کنگل یا ملي کولو معنی لري، چې دا ډول اقتصادي اقداماتو ته لاره هواروي. کنگل کول پدې معنی دي، چې یو بهرني هیواد ته اجازه نه ورکول کېږي، چې د هغه هیواد په خاوره کې د خپلو شتمنیو څخه کار واخلي، چې اقدام یې کړی دی. کنگل کول تر هغه، چې بهرنی هیواد د هغه سیاسي یا اقتصادي غوښتنو ته ځواب ووايي. په ۱۹۷۹ کې په تهران کې د امریکا په سفارت کې د یرغل شوي کرکیچ پرمهال پیسې او شتمنی د یادونې وړ ده، چې په روانه پېړۍ کې د پیسو او شتمنیو تر ټولو لوی کنگل کول هغه وخت رامنځته شول، چې امریکا، د اروپایي ټولنې هېوادونو، کاناډا، استرالیا او جاپان پر روسیې د لګول شویو بندیزونو په چوکاټ کې د روسیې ځینې فنډونه او شتمنی کنگل کړې.

د اسعارو کموالی

د محلي اسعارو د ارزښت ټیټول د اقتصادي ډیپلوماسي یوه وسیله ده، چې دولت یې نورو هیوادونو ته د صادراتو هڅولو لپاره کاروي. ځکه، چې د اسعارو د ارزښت کموالی په بهر کې د محلي توکو د بیې د راټیټیدو لامل کېږي او دا کار د دې لامل کېږي، چې د تقاضا د زیاتوالي لامل شي او دا کار ډیری هیوادونو کړي او کوي چین هغه هیواد دی، چې په نړۍ کې له دې وسیلې څخه ډیره ګټه پورته کوي، چې د نړۍ په سوداګریز ډګر کې یې تسلط پیدا کړی دی، دا ټکی د امریکا او چین د شخړې یو له عناصرو څخه و، ځکه، چې چین د چینایانو لپاره په ټیټه بیه تکیه کوله. یوان، او دا هغه اصلي لامل و، چې د امریکا پخوانی ولسمشر ډونالډ ټرمپ یې هڅولی و، چې له چین سره د امریکا د سوداګرۍ کسر د اندازې د کمولو لپاره د چین پر وړاندې د یو خنډ په توګه اقدامات وکړي او په لویه کچه دغه هدف ترلاسه کړي.

بهرنۍ مرستې

بهرنۍ مرستې په بهرنۍ ساحه کې یو له خورا اغیزمنو اقتصادي وسیلو څخه دی، چې مور یې د پایښت لرونکي پراختیا د هڅولو په نیت د رسمي ضبوطونو له لارې په رعایتي شرایطو کې د ورکړل شویو پورونو او مرستو مجموعه بولو. په منابعو کې د پرمختللو هیوادونو لپاره هیوادونه، سازمانونه او نړیوال بنسټونه شامل دي د بهرنیو مرستو د کارولو لپاره لومړی په نړیواله ټولنه کې بډایه او ځواکمن هیوادونه په ځانګړې توګه لویدیځ هیوادونه وو. دغو هېوادونو بهرنۍ مرستې مخ پر ودې هېوادونو کې د لوېدیځ د نفوذ د پراخولو لپاره یوه اغیزمنه وسیله وبلله، خو د ۱۹۷۰ لسیزې له پیله، بډایه پرمختیایي هېوادونو د بېلابېلو بهرنیو موخو د ترلاسه کولو لپاره له بهرنیو مرستو څخه د یوې وسیلې په توګه کار اخیستل پیل کړل. "تخنیکي همکاري په دې معنی ده، چې هغه پوهه، چې بسپنه ورکونکي هیوادونه ترلاسه کونکو هیوادونو ته د پرسونل، روزنې او څیړنیزو پروګرامونو په برابرولو، او د پایلو لګښتونو په ورکولو سره چمتو کوي." پدې همکاري کې د بسپنه ورکونکي هیواد څخه مستقیم متخصصین، د تحصیلي بورسونو پروګرامونه، او نور شامل دي. د سیمه ایزو خلکو د بشري

پانگې لپاره د ونډې ډولونه. له همدې امله، تخنیکي همکارۍ د مرستې یوه بڼه گڼل کېږي، چې د معلوماتو او خدماتو په وړاندې کولو تمرکز کوي.

دا پرته له دې، چې ووايو، چې ځینې هیوادونه محدود مالي سرچینې لري د بهرني سیاست د وسیلې په توگه تخنیکي مرستې چمتو کوي. هغه هیواد، چې تخنیکي مرستې چمتو کوي په بیلابیلو تخنیکي برخو لکه کرنه، روغتیا، صنعت او تعلیم کې تخنیکي مهارتونه وړاندې کوي.

د اقتصادي ډیپلوماسي بڼې

د ښکیلو اړخونو د شمیر له مخې د اقتصادي ډیپلوماسي ډیری او مختلف ډولونه شتون لري او د اقتصادي ډیپلوماسي خورا مهم ډولونه په لاندې ډول لندیز کیدی شي.

دوه اړخیزه اقتصادي ډیپلوماسي

دوه اړخیزه اقتصادي ډیپلوماسي د اقتصادي ډیپلوماسي یوه لویه برخه تشکیلوي، په دې ډیپلوماسي کې د دواړو هیوادونو ترمنځ مالي راکړه ورکړه یا رسمي تجارت شامل وي. یا د پانگې اچونې تړونونه یا نور موضوعات، چې په اقتصادي اړیکو اغیزه کوي. دوه اړخیزه اقتصادي ډیپلوماسي تر ټولو اسانه تخنیک پاتې دی، چې د اقتصادي همکاريو د پایلو روښانه کول اسانه کوي، ځکه، چې دا د بحث او ارزونې لپاره د هر اړخ ملي گټو په اړه پوهیږي د دوه اړخیزې اقتصادي ډیپلوماسي یو مهم منفي اړخ دا دی، چې دا په خبرو اترو کې ځواکمن اړخ ته گټې ورکوي، چې دا به د ضعیف اړخ څخه په اسانۍ گټه پورته کړي. اقتصادي مرکزونه نا مساوي دي، نړیواله معامله کول د هغه هیواد په گټه دي، چې کولی شي مسلط کړي هغه شرایط، چې د دوی گټو سره مطابقت لري، کوم، چې پرمختللي هیوادونه دي، پداسې حال کې، چې بل هیواد د خپل ضعف او اړتیا له امله معامله نشي کولی. تړون، نو دا ځان مجبور گڼي، چې ځواکمن گوند ته ځینې گټې پرېږدي. (آمین، ۱۹۹۷: ص ۷۷)

سیمه ایز اقتصادي ډیپلوماسي

د اقتصادي ډیپلوماسي سیمه ایز اړخ مخ په ډیریدو دی، که څه هم پدې کچه اقتصادي تړونونه ډیری وخت سیاسي انگیزه لري، دوی په چټکۍ سره ډیری خلاص او تړلي بازارونه چمتو کوي. دولت د ملي اقتصادي فعالیت ازادۍ ته اجازه ورکوي کله، چې دا د سیمه ایزې ډلې په چوکاټ کې وي، کوم، چې په ډیری مواردو کې په یوه دایره کې ترسره کېږي چې د هغو هیوادونو څخه جوړ وي، چې په جغرافیه کې د سطحې سره نږدې دي.

اقتصادی پراختیا او ورته سیاسي لومړیتوبونه، د بیلگې په توگه، د خلیج د همکارۍ شورا. د سوداگرۍ سکتور لپاره، سیمه ایز بازارونو ته ننوتل د نړیوالو بازارونو د ننوتلو بدیل دی کله، چې وړتیاوې کمزورې وي، ځکه، چې دا د سیالی د لارې پیل گڼل کېږي.

دا باید په پام کې ونیول شي، چې سیمه ایز تړونونه د سیمه ایزو دولتونو لپاره د پیاوړتیا سرچینه کیدی شي کله، چې دوی د نړیوالو کمیسیونونو کار کوي، او په دې توگه په نړیوالو خبرو اترو او د نړیوالو بازارونو د پرانستلو وړتیا باندې د پام وړ اغیزه لري، مگر هر څه، چې د سیمه ایزو پایلو لپاره هڅوي. د تړونونو تر ټولو لوی هڅونه کیدای شي د ملي صنعتونو وده ترلاسه کړي، د دې هیوادونو د وړتیا په پایله کې، چې د یو بل سره سیالي کوي او په دې توگه په سیمه ایزو ازادو بازارونو کې د سوداګرۍ رامینځته کول دي

اجتماعي اقتصادي ډیپلوماسي

د اقتصادي ډیپلوماسي ډله ایزه کچه د سیمه ایزې اقتصادي ډیپلوماسي یا څو اړخیزه ډیپلوماسي په پرتله د هیوادونو لږ پام راجلبوي، مگر، دا ډله ایزه ډیپلوماسي یو ډول بڼه لري لکه د اقتصادي همکارۍ او پراختیا سازمان (OECD)، د نفتو صادرونکو هیوادونو سازمان (OPEC)، د اوو هیوادونو ډله (YG) او (۲۰G)، او د BRICS ګروپ. د اقتصادي ډیپلوماسي دا کچه دوه مهم اهداف ترلاسه کوي.

لومړی هدف په دې ډیپلوماسي کې برخه اخیستونکي اړخونه د دوی لپاره یو فورم چمتو کوي کله، چې د دولتي ګوندونو ملي حکومتونه د حل لارې موندلو هڅه وکړي او د یو ځانګړي اقتصادي هدف په اړه د یو بل تر مینځ اجماع رامینځته کړي که هغه سیمه ایز وي یا نړیوال. دا د داوطلبانه همکارۍ د پروسې له لارې، چې د دغو حکومتونو لخوا ترسره کېږي، او په دې برخه کې مور کولی شو د ګازو صادرونکو هیوادونو فورم ته مراجعه وکړو، چې موخه یې د متقابلو ګټو ملاتړ او وده، د همغږۍ کچه لوړول او د هیوادونو ترمنځ همکارۍ لوړول دي.

د ګازو د تولیدونکو او مصرفونکو هیوادونو ترمنځ د خبرو اترو د هڅولو او ملاتړ سربیره د ګازو په بازارونو کې د اړتیا وړ توازن د ترلاسه کولو په موخه د مناسبو نرخونو ته د رسیدو لپاره، چې د دواړو خواو لپاره توازن ترلاسه کوي او د طبیعي ګازو سرچینو څخه د اعظمي اقتصادي ګټې ترلاسه کولو لپاره کار کوي. دا د دې صنعت لپاره د اړتیا وړ پانګوونې چمتو کولو او د ګازو بازارونو ترمینځ ادغام او ثبات ترلاسه کولو او د پرمختللي ټیکنالوژيو لاسته راوړلو او تبادلې هڅولو لپاره د غړو هیوادونو ترمینځ د معلوماتو او متخصصینو تبادلې په هدف سره د ګډو پالیسیو ملاتړ او پیاوړتیا سربیره ده.

دوهم هدف دا دی، چې دولتونه د ورته اقتصادي لورو سره د یو منل شوي واقعیت رامینځته کولو توان ورکړي، چې بیا دوی وکولی شي په پراخه څو اړخیزو برخو کې پرمختګ وکړي. د مثال په توګه، د اقتصادي همکارۍ او پراختیا سازمان (ECDO) د ډیری موضوعاتو او مسایلو په اړه د چمتووالي کار لپاره یو فورم و، لکه د خدماتو په برخه کې د سوداګرۍ د لیبرالیزیشن تړون او د سوداګرۍ نړیوال سازمان په چوکاټ کې د کرنې تړون.

څو اړخيزه اقتصادي ډيپلوماسي

څو اړخيزه ډيپلوماسي وده کوي ترڅو ټول کوچني او لوی نړيوال اقتصادونه پکې شامل کړي، او دا د څو اړخيزه ډيپلوماسي په چوکاټ کې موافقت ته رسيدل ستونزمن کوي، ځکه، چې دا د يو همغږي طرز العمل په چوکاټ کې د کار کولو لپاره د ډيری سیستمونو يوځای کول غواړي، لکه د سیستمونو د سوداگرۍ نړيوال سازمان، د پيسو نړيوال صندوق، نړيوال بانک، او د کار نړيوال سازمان. د سوداگرۍ او پراختيا په اړه د ملگرو ملتونو کنفرانس (UNCTAD)، د خوړو او کرنې نړيوال سازمان (FAO)، د ملگرو ملتونو د صنعتي پراختيا سازمان (UNIDO)، د نړۍ د فکري ملکيت سازمان او نور ځانگړي اقتصادي سازمانونه، چې د ملگرو ملتونو سره تړلي دي اړتيا نشته، چې ووايو، څو اړخيزه اقتصادي ډيپلوماسي د ډيری قانوني قواعدو او قوانينو په پراختيا او جوړښت کې مرسته کړې، چې د سیستم بنسټ يې کېښود له دويمې نړيوالې جگړې وروسته نړيوال پولي سياست او همدارنگه هغه مقررات، چې د نړيوالو اقتصادي اړيکو په جريان کې په ځانگړې توگه د شلمې پيړۍ په نولسمه لسيزه کې د پام وړ پرمختگونه شوي دي، په ځانگړې توگه د اقتصاد په چوکاټ کې د پام وړ پرمختگ شوی دی. تجارت او چاپيريال، لکه د سوداگرۍ نړيوال سازمان کې د شخړو د حل ميکانيزم. په هرصورت ډيپلوماسي دې کچې د دولتي او غير دولتي سازمانونو تر منځ په نړيواله صحنه کې ډيری اختلافونه او همدارنگه د پرمختللو هيوادونو او مخ پر ودې هيوادونو ترمنځ اختلافونه په گوته کړل، ځکه، چې وروستنی شکايت کوي، چې څو اړخيزه ډيپلوماسي دوی په نړيوال اقتصاد کې تر ټولو ضعيف دريځ لري.

اقتصادي ډيپلوماسي او نړيوال مفهومونه

نړيوالې اړيکې د دولتونو له رامنځ ته کيدو سره موجودې وې او له همدې امله لرغونې دي، دولتونه په بشپړه توگه يو له بل سره نه شي ويشل کيدی او د کلونو په اوږدو کې دا اړيکې په تيره بيا په شلمه پيړۍ کې د کيفيت او کميت له پلوه په عمودي ډول سره توپير لري. په افقي ډول، په دې اړيکو کې دخيل مسلې وروسته له هغې زياتې شوې ... که څه هم دا په لنډمهاله ډيپلوماتيکو کارونو کې موندل شوي اړيکو پورې محدود وو چې د پاچاهانو، ولسمشرانو او لوړ پوړو چارواکو په غونډو او کنفرانسونو کې ترسره کيږي، يا کوم تړونونه دي لاسليک شوي، د ځينو سوداگريزو تبادلو او د بهرنيو وگړو مهاجرت سربيره، په دې اړيکو کې نوي موضوعات اضافه شوي په افقي ډول، نړيوالې اقتصادي او سوداگريزې اړيکې له خالصو سياسي ډيپلوماتيکو اړيکو څخه زياتې شوې دي. ټول هيوادونه، په مختلفو درجو کې، په ځان بسيا نه دي، او له همدې امله دوی د نورو هيوادونو سره د اړيکو سره تړلي دي ترڅو هغه څه چې دوی ورته اړتيا لري پوره کړي او خپل بسيا ترلاسه کړي، د دوی د خامو موادو له واردولو څخه پيل، د ټکنالوجۍ له لارې، او د بهرنيو هيوادونو چمتو کول بازارونه، د موافقتنامې پای ته رسولو او د مشورې تبادلې، او داسې نور، لکه څنگه

چې د ځان بسيا نشتوالی هیوادونه د اړیکو څخه د لا زیاتو اړیکو او د زیاتوالي په لور اړوي، په ځانگړې توگه کله چې هیوادونه په مختلفو بڼو کې د گټو تبادلې کوي، که دا هیوادونه پرمختللی وي یا مخ پر ودې وي.

له دې ځایه د نړیوالو اقتصادي اړیکو اهمیت راڅرگند شو، ځکه چې د دغو اړیکو پراختیا د نړۍ د هیوادونو ترمنځ په سیاسي، ټولنیزو او کلتوري اړیکو اغیزه وکړه، د بیلگې په توگه، د شوروي اتحاد او د امریکا متحده ایالاتو ترمنځ د ایډیالوژیکي توپیر سره دوی د خپلو خلکو د هوساینې لپاره له یو بل سره اقتصادي همکاري وکړه. په ټولیزه توگه نن ورځ نړۍ د پخوا په پرتله د اقتصادي همکاريو زیاتوالي ته اړتیا لري، وروسته پاتې هیوادونه بډایه هیوادونو ته اړتیا لري ترڅو د دوی د اقتصادي پراختیا اړتیاوې خوندي کړي او د دې پراختیا نرخونو څخه ملاتړ وکړي لوی صنعتونه د ځان بسیاینې نشتوالی او د هیوادونو ترمنځ د اقتصادي معاملو اړتیا د دې لامل شوې چې انحصار زیات شي یو بل سره تړلی، بیچلی او په چټکۍ سره وده کوونکې نړیواله ټولنه هیوادونه خپلې بهرنۍ تگلارې پر هغو بنسټونو ولاړې دي چې موخه یې د دوستۍ او همکارۍ د اړیکو ټینګول دي او په دوامداره توگه د دغو اړیکو د پراختیا لپاره هلې ځلې کوي ترڅو د خپلو حیاتي گټو په دوامداره توگه ساتنه وکړي او د هېواد مادي او اقتصادي شتمنی د خپلو عایداتو او ملي تولیداتو په زیاتوالي سره مخ په وړاندې بوځي. یو پیاوړی هیواد جوړېږي او دا شتمني د نورو هیوادونو د لیدلو لپاره د یوې بهانې په توگه کاروي، هغه هیوادونه چې د اقتصادي پراختیا لوړه کچه یې نه وي ترلاسه کړې، وروسته پاتې هیوادونه گڼل کېږي، نو دوی دا شتمني په خپل بهرني سیاست کې په یو ډول یا بل ډول کاروي. په نړیوالو فورمونو کې د بهرنۍ تگلارې یو له مهمو موخو څخه د اقتصادي شتمنیو د کچې لوړول، د اقتصادي سرچینو لټون، د ملي اقتصاد د ودې لپاره د شرایطو برابرول، نړیوالو بازارونو ته د خپلو شرکتونو د لاسرسي اسانه کول او د فرصتونو لوړول دي. چې بهرنۍ پانګونې جذب کړي.

په هرصورت، د یو هیواد د بهرنۍ پالیسۍ طرح کول د هغو اهدافو په ټاکلو سره پیل کېږي چې دولت یې د نړیوالې کړنلارې سره سم ترلاسه کولو هڅه کوي او د دې اهدافو د ترلاسه کولو لپاره د وسیلو او طرزالعملونو په ټاکلو پای ته رسېږي، پدې کې هیڅ بحث نشته چې د دې پلي کولو لومړۍ وسیله پالیسي ډیپلوماسي ده، په دې شرط چې ډیپلوماسي په اصل کې د خبرو اترو او نمایندګۍ یوه پروسه ده چې د هیوادونو ترمنځ ترسره کېږي، او د دوی د اړیکو، راکړې ورکړې او گټو سره معامله کوي. د دې اهدافو د ترلاسه کولو لپاره، دا ډیپلوماسي د سوداګریزو، مالي، بیسو او نورو وسایلو په واسطه چې دولت یې لري او په خپلو نړیوالو اړیکو کې یې کارولی شي ملاتړ کېږي. په هرصورت، اقتصادي ډیپلوماسي د نړیوال اقتصاد او نړیوال سیاست ترمنځ تاوتریخوالی رامینځته کوي، ځکه چې دولتونه نشي کولی سیاست له اقتصاد څخه جلا وساتي، ځکه چې دولتونه په ورته وخت کې سیاسي او اقتصادي بنسټونه دي. د نړیوالو اړیکو سیاسي

اړخ تل د نړيوالو اهدافو د ترلاسه کولو لپاره د دې هيوادونو په هڅو کې په اقتصادي اړخ اغيزه کوي، دولت هڅه کوي چې د خپلو سياسي او اقتصادي گټو ترمنځ توافق ومومي، ترڅو د دوی ترمنځ هيڅ ډول شخړه رامنځته نشي.

د خپلو سياسي اهدافو د لاسته راوړلو لپاره د اقتصادي پاليسۍ وسايل

اقتصادي اهداف يې په هرصورت، د اقتصادي ډيپلوماسي فعاليتونه اکثرا په يو هيواد کې د سياستوالو او اقتصاد پوهانو ترمنځ تاوتريخوالي زياتوي. د سيمه ايزو اقتصادونو نړيوال نفوذ د دويمې نړيوالې جگړې راهيسې په پرله پسې توگه وده کوي، او که د سياسي ډيپلوماسي په چوکاټ کې د بهرنيو چارو وزارتونه په روښانه توگه د پريکړې کولو کنټرول ولري، نو د اقتصادي ډيپلوماسي په چوکاټ کې نور وزارتونه د پريکړې کولو په برخه کې رول لوبوي لکه. د ماليې وزارتونه او د سوداگري وزارتونه او په دې توگه د حکومت هڅې د يو گډ نظر د رامنځته کولو پر بنسټ ولاړې دي چې د ټولو لخوا موافقه شوې.

وزارتونه، د اقتصادي ډيپلوماسي په توگه بايد د مختلفو سکتورونو او ډلو گټو ته انډول ورکړي، په بين المللي خبرو اترو کې، ډيری وختونه دا معنی لري چې په يوه موضوع کې امتيازات بايد په بله موضوع کې هدف ته د رسيدو سره يوځای شي او دا موضوع د خبرو اترو لپاره د چمتو کولو په وخت کې مطالعه کيږي د خپلو بهرنيو پاليسيو په خپرولو کې، دولت موخه دا ده چې د ډيپلوماسي له لارې اقتصادي اړخ پياوړی کړي. په دې توگه مور ته څرگنده شوه چې بهرنۍ پاليسۍ او اقتصادي ډيپلوماسي دوه مختلف شيان دي، بهرنۍ پاليسۍ- د لويو اهدافو او کړنو د انتخاب څخه عبارت ده چې د دولت په لور او د نورو هيوادونو په لور په لار اچول کيږي. د هيوادونو تر منځ، د دې پاليسيو ساحه پراخه شوې چې د اقتصادي، مالي او ټولنيزو برخو په گډون نورې ساحې هم پکې شاملې دي، لکه څنگه چې د اقتصادي ډيپلوماسي لپاره، د هغې دنده د هغو پريکړو پلي کول دي چې پخوا د نړيوالو اړيکو په برخو کې اخیستل شوي، يعنې د لارښوونو پلي کولو لپاره.

د اقتصادي او ستراتيژيکه ډيپلوماسي اقتصادي موخې

دا د هيواد د بهرني سياست يوه مهمه او اړينه برخه ده او که يادونه وکړو چې اقتصادي ډيپلوماسي د دې اهدافو د لاسته راوړلو لپاره يو له مهمو او اغيزناکو وسيلو څخه دی، بايد له پامه و نه غورځول شي چې دا د هيواد د بهرني سياست يوه مهمه برخه ده. دغو موخو ته د رسيدو په لاره کې د دولت د دوامداره خوځښت په توگه د خپلو اړتياوو د پوره کولو او د بهرنيو اړيکو په ډگر کې خپلو موخو ته د رسيدو په موخه يې د دې اړيکو د دواړو غاړو ترمنځ د سولې او جگړې د پای ته رسولو په توگه د هر هيواد په ځير په خپلو هڅو کې لاس پورې کړ د خپلې بهرنۍ تگلارې پلي کول هم د دې تگلارې په يووالي او د خپلو اهدافو په يووالي پورې

تړلي دي، د ډيپلوماسي او ستراتيژۍ په سطحه چې هر يو يې د بل بشپړوي، د دې پلي کولو لپاره غوره شوي.

ستراتيژۍ د جگړې پر مهال د پوځي عملياتو د مدیریت هنر ته وايي، يعنې د جگړې د حل، د سترو گټو پر سر د جگړې د وینو له لارې حل کول او هغه وسيلې چې له مخې يې يو څوک خپله اراده تحميلوي او پر بل زور اچوي. په داسې حال کې چې ډيپلوماسي د سياسي واحدونو سره د معاملو اداره کولو هنر معنی لري. ډيپلوماسي او ستراتيژي د يوې تگلارې لپاره دوه وسيلې دي، چې لومړۍ يې په قانع کولو، خبرو اترو او د ښکېلو خواوو تر منځ د منځگړيتوب لپاره د رعايت کولو پر بنسټ ولاړه ده، په داسې حال کې چې دويمه يې د جبر، تاوتریخوالي او د يوه لوري د تابع کولو پر بنسټ ولاړه ده د بل گوند اراده خو اوس پوښتنه دا راپيدا کيږي چې آیا د تاوتریخوالي د مخنيوي موخه د ځينو اقتصادي اهدافو ترلاسه کول او يا هم د همدې موخو د ترلاسه کولو لپاره د ډيپلوماتيکو لارو چارو پر ځای د بل هيواد د تابع کولو له لارې د ملي اقتصاد ملاتړ کيدای شي؟ مور بايد دې پوښتنې ته په ځواب کې ووايو اقتصادي شرايط او عوامل د هيوادونو د چلند په جوړښت کې لومړی ځای لري د دوی په ازدواجي اړيکو کې، او د اړتياوو پر بنسټ دا فکتورونه هيوادونه د جگړو لور ته هڅوي دا ممکن وروسته له هغه وي چې هيوادونه سوله ايز ډيپلوماتيک ميتودونه ستړي کړي ځکه چې صنعتي هيوادونه په خپل منځ کې ډيری شخړو ته ننوځي، يا د دوی او مخ پر ودې هيوادونو تر منځ پدې هڅه کې دي چې د خپلو صنعتونو لپاره د اړتيا وړ لومړني زيرمو خورا لوی امکان ترلاسه کړي. د خپلو محصولاتو د خرڅلاو لپاره د پراخو بازارونو د ترلاسه کولو لپاره، ځکه چې دلته د جگړې انگيزه موخه د ډيرو صنعتي توليداتو لپاره د ډيرو لومړنيو سرچينو ترلاسه کول دي، او د صنعتي محصولاتو د بازار موندنې د زياتوالي لپاره د ډيرو سوداگريزو بازارونو په لټه کې دي، او پدې توگه اقتصادي گټې ډيروې دا مسله اوس د کثرت جنگونو په نوم يادېږي.

دريم اقتصادي ډيپلوماسي او نړيوال قانون

ډيپلوماتيک فعاليت د نړيوالو قوانينو په گډون د ډيری فکتورونو لخوا اغيزمن کيږي، چيرې چې د دوی ترمنځ يو ډول ادغام، يو بل سره پيوستون، يو بل سره نښلول او بشپړونکي شتون لري، ځکه چې ډيپلوماسي د نړيوالو قوانينو سره په دوامداره او نږدې اړيکه کې ده دا ويل کيدی شي چې د عصري ډيپلوماسي هڅې د نړيوال قانون له اصولو سره تعريف کولو ته لارښوونه شوې ده د هغو اصولو په اړه د نوي مقرراتو د رامینځته کولو په هڅه کې چې دا هيوادونه يې پلي کوي د دې مقرراتو اغيزه کوي.

نړيوال قانون دا معلومه ده چې دا مقررات د هيوادونو ترمنځ د موجوده اړيکو د دوام سره رامینځته کيږي، او که څه هم نړيواله ټولنه د يوې نړيوالې ادارې شتون نه پيژني چې دنده يې د نړيوالو قوانينو صادرول دي،

مور نشو کولی د هغو قوانینو شتون رد کړو چې حکومت یې پلي کوي په ټولو برخو کې نړیوال چلند، او دا چې دا قواعد چې اوس د نړیوال قانون برخه ګڼل کېږي، او په پیل کې د دودونو یا تړونونو په بڼه شتون لري. هغه وصیت چې دا مقررات ټاکي هغه مشروع اراده ده، کوم چې د واحدونو لخوا شتون لري چې د دې مقرراتو د احکامو لخوا په ګوته شوي او پلي کولو ته ژمن دي. له همدې امله، د نړیوالو قوانینو لپاره مناسبه سرچینه د هغه قانون د خلکو مشروع اراده ده، لکه څنګه چې د فزیکي پلوه تعریف شوي دولتونو اراده رامینځته کوي، د دې دولتونو ترمنځ د موافقې له مخې، د نړیوالو قوانینو مقررات، او د دولتونو ډیپلوماسي ټاکي هغه فورمول چې د دغو دولتونو اراده په څو ډوله بیانوي، او بیا دا فورمولونه د هغو دولتونو لخوا همغږي کېږي. ډیپلوماسي پخپله په یو نړیوال تړون یا دودیز لارو کې ده.

ډیپلوماسي د نړیوالو قوانینو په جوړولو او پراختیا کې لومړی رول لوبوي په تړونونو کې د نړیوالو قوانینو د جوړولو پروسه د دولتونو ترمنځ د ارادې د موافقې تابع ده، او دا پروسه د ډیپلوماسي له لارې څرګندېږي، چیرې چې خبرې اترې د نړیوال قانون د یوې قاعدې په توګه د یوې قاعدې د تصویب په اړه ترسره کېږي، او د دې لخوا په رسمیت پیژندل کېږي. د دولتونو او حکومتونو مشران، د بهرنیو چارو وزیران، یا د استازو او ځانګړو ماموریتونو لخوا ډیپلوماسي د نړیوالو چارو په بېلابېلو برخو کې د هېوادونو ترمنځ د اړیکو د تنظیمولو لپاره د نړیوالو قوانینو د اصولو په رامنځته کولو پورې اړوندو تړونونو ته لاره هواروي، چې تر ټولو مهم یې هغه مقررات دي چې په اقتصادي برخو کې د نړیوالې همکارۍ تنظیموي، هرکله چې د ډیپلوماتیکو فعالیتونو اساس وي. اقتصادي مسایل، دا ډیپلوماسي د نړیوال اقتصادي قانون په پراختیا کې مرسته کوي.

ډیپلوماتیکې هڅې د ډیرو اصولو په پایله کې شتون لري چې شتون یې رد نه شي او پایله یې درلوده.

د هیوادونو ترمنځ، یا د هیوادونو او نړیوالو سازمانونو ترمنځ ډیپلوماتیکې هڅې، او د دې اصولو تر ټولو مهم اصول چې د ډیپلوماتیکو فعالیتونو له لارې پیژندل شوي، د خلکو لپاره د خود ارادیت حق دی چې د ملګرو ملتونو لخوا صادر شوی، او د دولتونو اقتصادي او ټولنیز حقونه او وظیفې، د دوی په طبیعي زیرمو باندې د دولت د حاکمیت اصول او د اقتصادي طبیعت نور اصول او مقررات چې د اقتصادي ډیپلوماسي د فعالیتونو پایله وه دلته باید دا ومانو چې نړیوال اقتصادي قانون چې د عامه نړیوالو قوانینو یوه څانګه ده، د نړیوالو تړونونو له مهمو منابعو څخه ګڼل کېږي، چې د نړیوال قانون له پیل راهیسې د اقتصادي ډیپلوماسي په ګړندي کولو سره په نړیواله صحنه کې رامنځته شوې دی د جامعیت پر بنسټ د نړیوالو اړیکو د اداره کولو لپاره پراخول او پراختیا ورکول، په نړیواله کچه، ډیپلوماتیک مذاکرات باید د نړیوالې سولې د پیاوړتیا د اصولو په تصویب کې لومړی رول ولوبوي، لکه د مساواتو پر بنسټ د ګټو د تبادلې اصول، په شمول د

مفکورې په شمول د غیر مساوي اقتصادي تړونونو سره مبارزه او د هغو امتیازاتو سره مبارزه چې پرمختللي صنعتي هیوادونه د هیوادونو په پرتله ترلاسه کولو توان لري.

د اقتصادي ډیپلوماسي کارکوونکي

مور باید هغه کسان وپېژنو چې اقتصادي ډیپلوماسي عملي کوي او له خبرو اترو وروسته تصمیم نیسي، که څه هم په سیاسي چارو کې ډیپلوماتیک فعالیت د دولت د مشر، لومړي وزیر، بهرنیو چارو وزیر او په سفارتونو کې د ډیپلوماتیکو استازو له خوا ترسره کیږي، خو دا په خلکو باندې نه تطبیقېږي. یا نهادونه. په اقتصادي ډیپلوماسي کې اغیزمنه ده، اقتصادي ډیپلوماسي د اداري چوکاټ لخوا چې دا کار کوي اغیزه نلري. که د دې ډیپلوماسي استازي یوازې د دولت استازي وي یا غیر دولتي استازي، بلکې د اقتصادي ډیپلوماسي په چوکاټ کې د خبرو اترو لاره، بڼه او موخه د خصوصي سکتورونو د فعالیت په چوکاټ کې چې په اقتصادي ژوند کې برخه اخلي، او بدلون مومي. د عامه سکتورونو او د دوی گټو سربیره لکه څنگه چې دا د پریکړې کولو پروسې لخوا اغیزمن کیږي او د اقتصادي اړیکو اغیزه کوي، لکه مرکزي بانکونه، د ماليې، سوداګرۍ او نورو وزارتونو په دوی کې نوي لوبغاړي هم شامل شوي او د دوی رول په تدریجي ډول د دولتي ارګانونو په لگښت مخ په زیاتیدو دی چې پخوا یې یوازې په ډیپلوماتیک ډګر کې کار کاوه، ځکه چې په نړیواله صحنه کې د لوبغاړو رول تحلیل او د دوی قانوني دریځ نه ټاکل دا دي چې ایا دوی د نړیوالو قوانینو یو شخص گڼل کیږي، یا دوی نه دي، دا هغه څه دي چې مور ته په حقیقت کې دا توان راکوي چې په نړیوالو اړیکو کې د دوی موقف او اغیزمنتوب وټاکو په نړیوالو اقتصادي جریانونو کې د دې لوبغاړی د نفوذ او ونډې تر اندازې پورې، او نور په بشپړه توګه د هغه له حقوقي توضیحاتو سره تړاو نلري، د یادونې وړ ده چې د نړیوالو قوانینو مقررات حکومتونو ته د دولت په استازیتوب د انحصار کولو او د هغې د عمل کولو په برخه کې گټه ورکول کیږي که بهرنۍ پالیسي له نورو دولتونو سره د دولتونو د اړیکو هنر او رهبري وي، نو ډیپلوماسي د ورځني سیستماتیک کار له لارې او یا لږترلږه د خبرو اترو له لارې د ټاکل شوي پروګرام پلي کول او په شعوري ډول پلي کول دي. ځای د ډیپلوماتانو تر منځ، یا د ډیپلوماتانو او بهرنیو چارو وزیرانو تر منځ، کوم چې د یو لوبغاړی په توګه د دولت لومړیتوب څرګندوي چې د بهرنۍ پالیسي اهدافو پلي کولو لپاره ډیپلوماسي انحصار کوي. په ډیپلوماتیکو عملونو کې لوی بدلونونه شتون لري چې دا په ډاګه کوي چې د دولت د اجرائیوي دستګاه په چوکاټ کې د واکونو شریکولو ډیری ځواکونه شتون لري، او دا چې د هر دولت سیاسي ځواکونه په سیاسي او اقتصادي ډلو پورې تړلي دي چې په زیاتیدونکي توګه د بهرنیو جوړښتونو په بهیر کې فشار راوړي. پالیسي د خپلو هیلو، اهدافو او گټو له مخې، او په نړیوالو اړیکو کې د لوبغاړو د کثرت له امله، دا اړینه ده چې د دوه ډوله نړیوالو اړیکو ترمنځ توپیر وشي، لومړی ډول پدې کې د

دولت عالی پالیسی شامله ده چې د مسایلو سره معامله کوي. د سولې او جگړې په اړه، په دې اړیکو کې فعال اشخاص یوازې په دولتونو او نړیوالو سازمانونو پورې محدود دي، ځکه چې یوازې د نړیوالو قوانینو لرونکي اشخاص کولی شي د جگړې په قضیو کې نفوذ ولري. د بیلگې په توګه، یو دولت د جگړې حالت اعلانوي، مګر یو ملی شرکت نشي کولی د جگړې حالت اعلان کړي. د دوهم ډول لپاره په دې کې عامه پالیسی یا هغه څه شامل دي چې د سترو ملي اړیکو په نوم یادېږي، چې اقتصادي، ټولنیز، کلتوري او نور شامل دي، دا اړیکې د دولت او نړیوالو سازمانونو سربیره په نړیواله صحنه کې ټول اغیزمن فعالین شامل دي. په دې اړیکو کې، دولت په زیاتیدونکي ډول تابع کیږي. د هغو ډلو څخه توپیر لري چې په نړیوالو اړیکو اغیزه کوي د دولت په وړتیاوو او نفوذ پورې اړه لري.

واک د دغو ډلو په ګټه مخ په کمېدو او له همدې امله دولت اوس د نړیوالو اړیکو او بهرنۍ پالیسی په ډګر کې یوازینی لوبغاړی نه دی، بلکې د نړیوالو سازمانونو وړتیاوې زیاتې شوې دي او له همدې امله د اړیکو له لارې ترسره کېږي. له دولت پرته نور ګوندونه په اصل کې د اړتیاوو د پوره کولو، اقتصادي هوساینې لپاره اړین دي، دولت نور نشي کولی دا کار په یوازې توګه ترسره کړي، ځکه چې دا اړیکې د حاکمیت له چوکاټ څخه په انحراف پیل شوې چې دولت یې معمولاً تعقیبوي. او په دې توګه د حاکمیت بحران رامنځ ته شو، دولت نور په نړیوالو اړیکو باندې د بشپړ کنټرول توان نه درلود، او د نړیوالتوب (ګلوبلیزیشن) په لور تمایل خپل شتون په کلکه پیل کړ، نو له همدې امله اړینه ده چې وویل شي. دا چې د اقتصادي ډیپلوماسي په چوکاټ کې فعالین اوس د خپل نفوذ له لارې په دولت کې د واک په حلقو کې شتون لري او خپل واک په خپله طریقه کاروي، او دا اړینه نه ده چې دوی پخپله د دولت په هره دایره کې وي. دولت، تر ټولو ځواکمن ګوندونه د دې وړتیا لري چې خپل نظر او اراده تحمیل کړي، او دا اړینه نه ده چې د اقتصادي تصمیمونو د کنټرول د ستړې واکمنۍ اراده یوازې د دولت، یا د ملي حکومت اراده وي، او په مقابل کې. په نړیوال سیاست کې د لوبغاړو د ګڼې ګونې له امله، د دولت رول د دغو متضادو ګټو او تمایلاتو تر منځ د منځګړیتوب لپاره محدود شوی دی ترڅو مشترکه کرښه وټاکي او ټولو ننگونو او ستونزو ته د حل لارې چارې ولټوي.

د اقتصادي ډیپلوماسي بڼه يا شکل

د اقتصادي ډیپلوماسي د يوې ځانگړې طريقې موجودیت د يوې ځانگړې دورې پورې تړلی نه دی، ځکه چې پخوانۍ بشري ډلې د يو بل سره د سوداگريز ليد له مخې کله چې د دوی گټو ته اړتیا وه، حرکت کاوه، مگر د دې طريقې ځانگړتیاوې پيل شوې. په اروپا کې د عصري وختونو په پيل کې په ښکاره ډول د فعالیت په وده کې څرگنديږي. د بورژوازي سوداگريزه طبقه هیوادونو وموندل چې دا اړینه وه چې يو بل وپیژني، او دوی هم مجبور شوي چې د خپلو شخړو پخلاینې ته اړ کېږي، یا لږ تر لږه ورته، که متضاد نه وي، د نړیوالو اړیکو په رامینځته کولو سره چې د یو باثباته حقوقي سیستم په شتون کې د ډیپلوماسي لاره هواره کړه. د دې نظام د رامنځ ته کېدو لارې چارې، د دې اړیکو د رامنځته کولو د دندې د ترسره کولو تر څنګ، په نړیواله کچه د اقتصادي مسایلو په اړه د شرایطو، د موضوع د اهمیت، د هغې د پیچلتیا او ماهیت او موخې له مخې توپیر لري. د دولت د ځواک، نفوذ او اغیزې د کچې سربیره، د هغه سیاسي او اقتصادي وزن او په نړیواله کچه د هغې د آزادۍ چوکاټ یا په بل عبارت، هغه حد چې یو دولت خپلواک یا په بل پورې تړلی وي. کوم چې په دې باندې یو ټاکلی لوري تحمیلوي بیا په نړیواله مرحله کې د بلاک د متضاد پالیسی سره د دولت د تړاو کچه دا ټول د ډیپلوماتیک پروسې په جریان اغیزه کوي.

د اقتصادي ډیپلوماسي بنسټونه

په حقیقت کې، هغه میتودونه چې د ډیپلوماسي د نورو ډولونو لخوا تعقیب کېدی شي دا بنسټونه دا دي

د اقتصادي ډیپلوماسي میتود یو سوداگريز میتود دی چې په عمده توګه د متقابل انحصار په نظریه تکیه کوي. دا مفکوره د مذاکره کوونکو لپاره د پیل اصلي نقطه استازیتوب کوي، ځکه چې یو مشخص اړتیا شتون لري چې باید د بل اړخ لخوا د هغې د پوره کولو لپاره تکیه وشي، او له همدې امله د اړخونو ترمنځ هیڅ ډول دښمني شتون نلري او هر ډول شخړه یا لانجه باید پای ته ورسېږي او حل شي. په داسې حال کې چې هر گوند د دې طريقې له مخې له بل لوري سره معامله کوي، دا درک کوي چې د هغې گټې د بل په بقا، د هغې سره د معاملې کولو وړتیا شتون، او د هر یو د نظرونو په اړه د ګډ بحث په رامینځته کولو کې دی. دوی غواړي د نړیوالو اړیکو په برخه کې د معلوماتو او مطالعاتو د یوې برخې په توګه چې چمتو شوي دي ترسره کړي. د اړخونو ترمنځ تخنیکي، اقتصادي او حقوقي تبادلې تر څو غوره قانوني چوکاټ ته د رسیدو لپاره، د دوی د نړیوالو موادو او مادو ګډ جوړښت ته ورسېږي. اړیکې، او د هرې خوا د وظایفو او حقونو تعریف کول، کوم چې د نورو سره د معاملې د اړتیا له مخې وضع کېږي، کوم چې د اړتیاوو د پوره کولو او د لاسته راوړنو د ترلاسه کولو لپاره د تبادلې پروسې لخوا اړین دي، هدف یې د ځان گټې وي، چېرته چې گټه وي وروستی هدف چې جوړوي.

د اقتصادي ډیپلوماسي طريقه په څو بنسټونو ولاړه ده چې له نورو څخه یې توپیر کوي
ډیپلومات د سوداگریزو معاملو طریقې ته لاره هواروي.

د اقتصادي ډیپلوماسي طريقه د متقابلو گټو د شتون پراساس ده چې د یو ځانگړي تړون په چوکاټ کې د
همغږۍ لپاره ډیپلوماتیکې هڅې رامینځته کوي چې د هیوادونو ترمنځ اقتصادي تعامل تنظیموي ، د یو
تړون د قواعدو په پلي کولو سره چې د دولتونو چلند تنظیموي. په طبیعت کې گډې گټې دي او متضاد گټې
نه دي.

خبرې اترې وکړې د دې طریقې له مخې خبرې اترې د متقابلو امتیازاتو له اصولو سره سم ترسره کیږي.
هر گوند د ځان لپاره ځانگړی چوکاټ جوړوي. په دې کې یو شمیر غوښتنې شاملې دي چې په خپلو حدودو
کې حرکت کوي او له هغې څخه تجاوز نه کوي، هغه نشي کولی د لږ تر لږه څخه لږ څه ومني، ځکه چې
هغه د دې خبرو اترو څخه لږ څه ترلاسه کولی شي، هغه هم نشي کولی د پورتنۍ حد څخه تیر شي او یا د
بنډیدو لامل شي. د بل اړخ لخوا د خبرو اترو، کوم چې هغه یو بایلونکی دی که موږ دا فرض کړو

پورتنۍ حد په اصل کې د مذاکره کوونکو تر منځ د چلولو د پراخولو لپاره ټاکل شوی، او د متقابل امتیازاتو
اصول هغه څه دي چې د خبرو اترو بهیر اداره کوي. موږ تصور کولی شو چې هر اړخ د متقابل امتیازاتو د
پروسي له لارې بل اړخ ته نږدې کیږي تر هغه چې اړخونه یوې موافقې ته ورسېږي. په ټاکلې نقطه کې
چې د دوی گټې سره یو ځای کیږي او بیا خبرې اترې په توافق پای ته رسېږي، نو بیا به ډیپلوماتیکې
هڅې بریالی وي. په دې توگه، موږ د نړیوالو اقداماتو سره مخ یو چې تر یوې اندازې پورې د دې وړتیا لري
چې قانوني مقررات رامینځته کړي چې پراختیا ومومي، ترڅو دوی وروسته د نړیوالو قوانینو د قواعدو برخه
شي چې د ډیپلوماتیکو اړیکو په پایله کې د دوی ترمنځ د اقتصادي اړیکو اداره کوي. کار موږ کولی شو
ووایو چې په نړیوالو فورمونو کې چې د هیوادونو شخړې او همکارۍ د خبرو اترو په جریان کې گډې وي، د
نړیوال ژوند د غوښتنو سره تړاو لري، لکه د مخ پر ودې هیوادونو سره د مرستې لپاره د هیوادونو ژمنې،
مرستې او داسې نور. دا د دې حقیقت سره چې د اړخونو پابند یو موافقتنامې ته نه رسېږي

د دې په پلي کولو سره، یوازې د سپارښتنو صادرونو د دولتونو اخلاقي مکلفیت دی چې دا وړاندیزونه پلي
کړي.

د اقتصادي ډیپلوماسي طريقه هغه طريقه ده چې د خبرو اترو په وخت کې د هڅونې په شتون پورې اړه
لري، او دا اکثراً د هر ډیپلوماتیک فعالیت اساس دی، اړخونه باید روښانه لید ولري چې دوی د معاملې
څخه څه ترلاسه کوي، لکه څنگه چې دا فرض کیږي. نور اړخونه به د خبرو اترو څخه د گټې اخیستنې لپاره

خورا ښه هڅه وکړي، پرته له کوم لگښت څخه، يا لږترلږه په تېته بيه کې که مذاکرې اړخونو ته کومه گټه ونه رسوي چې دوی يې د نورو زيانونو منلو ته هڅوي چې دوی يې زغمي، دوی بې طرفی ته لاره هواروي، يا د خبرو اترو لپاره کار کوي، لکه د چاپيريال په اړه خبرې اترې او د سیتل ناستې. د نظرونو توپير هم د اړخونو ترمنځ د باور د کچې د توپير له امله دی، دا ډيری وختونه د معاملي په جريان کې موافقې ته د رسيدو لپاره لږ تر لږه مشترک پوږ جوړوي. دا يوه داسې طريقه ده چې په هغه کې هيوادونو له ډيرې مودې راهيسې د خپل حاکميت په برخه کې، حتی په جزوي توگه، د خلاص بازار او نړيوالې سوداگرۍ له گټو څخه د گټې اخيستې لپاره منل شوي دي. لکه څنگه چې هيوادونه په نورو هيوادونو باندې د دوی اقتصادي انحصار زياتيږي، د دوی حاکميت کميږي، د حاکميت دوديز مفهوم خورا نرم کيږي، په ځانگړې توگه د نړيوالو اقتصادي اړيکو په مسايلو کې، لکه څنگه چې د ملي حاکميت مفهوم په ځانگړې توگه د طبيعي زيرمو په اړه وده موندلې ده.

د اقتصادي ډيپلوماسي ميتود اکثرا د دوه مرحلو ميتود پراساس وي، چيرې چې يو لړ مقدماتي ناستې ترسره کيږي (اکثرا د متخصصينو، تخنيکرانو او تخنيگرانو لخوا ترسره کيږي) او معلومات چمتو کيږي او بحث کيږي او د چوکاټهوکړه ليک جوړيږي او بيا وروسته د اړخونو غونډې د يوې مفصلې موافقې په چمتو کولو تمرکز کوي کوم چې د وزيرانو غونډو په نوم ياديږي. دا طريقه د GATT په تيرو پړاوونو کې کارول کيږي او اوس مهال د سوداگرۍ نړيوال سازمان د خبرو اترو په پړاوونو کې د اقتصادي ډيپلوماسي طريقه د قناعت پر بنسټ ولاړه ده، چيرته چې مذاکره کوونکي هڅه کوي د خبرو اترو اړخونه د هغو گټو او اهدافو په اهميت قانع کړي چې دوی يې لټوي، دا هغه طريقه ده چې د اړخونو ترمنځ د موافقې په صورت کې ترلاسه کيږي. کوچني هيوادونه د دې لپاره چې دا هيوادونه ډيرې نورې وسيلې نه لري.

په ځينو مواردو کې د هڅونې د اغيزمنتيا سربيره، د قانع کولو طريقه تر ټولو لږ خطرناکه او ارزانه طريقه ده، د آزمويڼې طريقه کارول کيږي. د بډايه هيوادونو لخوا، لکه څنگه چې د دوی اقتصادي وړتياوې دوی ته اجازه ورکوي چې د هغه څه په بدل کې چې دوی غواړي ترلاسه کړي مرستې او پورونه چمتو کړي.

دا هم د نړيوال تخصص او د توليد د لگښتونو او د کار په ویش کې د بدلون د نظريې پر بنسټ يو ميتود دی، چيرې چې د هيوادونو لپاره د اقتصادي ډيپلوماسي هدف د ځينو اسانتياوو څخه په گټې اخيستې سره د اقتصادي پراختيا او اقتصادي هوساينې ترلاسه کول دي. په يو هيواد کې د نورو هيوادونو په پرتله. دا هغه طريقه ده چې په ښکاره توگه د امريکا متحده ايالاتو لخوا کارول کيږي، ځکه چې بهرنۍ پانگه اچونه د نړۍ په براعظمونو کې خپره شوې، او د جاپان او آلمان بهرنۍ پالیسۍ د دې اقتصادي هدف په څرگند ډول

منعکس کوي. په حقيقت کې، کله چې د اقتصادي چارو اړوند ډيپلوماتيک فعاليت ترسره کيږي، دا د دې فعاليت پيل دی.

دا په هر اړونده هيوادونو کې د اقتصادي شرايطو پيژندل دي. تر ټولو مهم ټکي چې بايد وپيژندل شي د مالي او مالياتو سيستم، د وارداتو او صادراتو سيستم، د تادياتو توازن، ورته اړتياوې، دوه اړخيز قواعد، او د تطبيق وړ سوداگريز قوانين دي. دا اړينه ده کله چې د سوداگري او بانکدارۍ اړيکو، د وارداتو او صادراتو عمليات، گمرکي محصول، ترانزيت تجارت، د تيريدو آزادي، د استوگنې حق، سياسي او زراعتي اړيکو، د خورا خوښ هيواد، او د آزاد زون د يوځای کيدو په اړه خبرې اترې اړين دي. د گمرکونو اتحاديې، يا د گډ بازار سره يوځای شي. که چيرې خبرې اترې د يو دولت او يو نړيوال سازمان تر منځ ترسره کيږي، خبرې اترې اکثرا په دې سازمان کې د شامليدو يا د نړيوالو پوړونو، ساختماني پروگرامونو، اقتصادي اصلاحاتو او خصوصي کولو قرارداد پورې اړه لري.

د اقتصادي فعاليت تيوري په نظر کې نيولو سره، ملي اهدافو ته لومړيتوب ورکول، د بهرنيو پانگوالو د اهدافو درک کول، د رقابتي وضعيت ارزونه، او د لگښت او اقتصادي بيرته راستنيدو احساس کول، ټول هغه څه دي چې د پانگوالو شرکتونو لپاره د گټې ترلاسه کول او د مالي عوايدو ترلاسه کول دي. او له همدې امله دا ممکنه نه ده چې د پانگې اچونې په عملياتو کې برخه واخلي پرته لدې چې دوی د سياسي شرايطو په اړه کافي پوهه ونه لري او په هغه هيواد کې چې تاسو غواړئ پانگه اچونه وکړئ اقتصادي او ټولنيز شتون او د هغې لپاره شتون لري. څومره چې قضاوت شتون ولري، د همکارۍ ډيرې هڅې له خنډ سره مخ کيږي او پایلې يې د اټکل شوي کچې څخه ښکته وي. خبرې اترې معمولا د پانگونې پروژې رامینځته کولو پورې اړه لري، يا د گډو شرکتونو جوړول، د شرکت څانگو، يا مديريت قراردادونه. کله چې د کوم ډيپلوماتيک فعاليت ترسره کول که خبرې اترې د هيوادونو تر مينځ وي يا د يو هيواد او شرکت تر مينځ د خبرو اترو پروسې پيل کولو دمخه مؤثر پلان او ښه چمتووالی بايد ترسره شي، ترڅو د اړتيا سره سم دا پروسه بشپړ شي د خبرو اترو دريځ. بايد د خبرو اترو په اړخونو باندې د هغې د اقتصادي اغيزو له مخې تحليل شي، يا د هر اړخ د کړنو او چلندونو پخوانۍ مطالعه ترسره کړي، او د خبرو اترو د پایلو لپاره د ممکنه بديلونو گټې او زيانونه هم تعريف کړي. د خبرو اترو د پروسې لپاره اقتصادي معيارونه د دې لپاره چې د دې پروسې موثريت قضاوت کولو کې مرسته وکړي او د هرې دورې پایلې اندازه کړي ترڅو ډاډ ترلاسه شي چې دا تعقيب کيږي لکه څنگه چې د نړيوال اقتصاد په ډگر کې پلان شوی.

هغه عوامل چې د اقتصادي ډیپلوماسي په طرز اغیزه کوي

په عموم کې، هغه طریقه چې د اقتصادي ډیپلوماسي لخوا تعقیب کیږي د ډیری فکتورونو لخوا اغیزمن کیږي، چې اغیز یې د وروستی پایلې په ټاکلو کې څرگندیږي چې د ډیپلوماتیکو لارو له لارې د خبرو اترو په هر حالت کې د معاملې پایله ده. د دغو عواملو له جملې څخه عبارت دي له

۱- هغه مادي او طبیعي منابع او وړتیاوې چې د دولت د پیاوړتیا عنصر بلل کېږي، چې په نړیوالو اړیکو کې یې د تعذیب او عذاب د وسیلې په توګه کارولی شي، چې د دغه ډول وړتیاوو د شتون لامل ګرځي. دا دولت ته دا توان ورکوي چې د هغه لارې سره سم مستقیم مذاکرات وکړي چې د خپلو ګټو د ترلاسه کولو په توګه ګوري.

۲- د هیوادونو د اقتصادي قدرتونو موجوده ویش او د ظرفیتونو د اندازې سره تړلي محدودیت چې د هر ګوند په لاس کې ساتل کیږي، له اقتصادي پلوه پیاوړی ګوند به معامله کولو ته اړتیا ونلري، بلکه کولی شي مسلط کړي.

د هغه شرایط او په هغه طریقه چې د دوی ګټو ته خدمت کوي او دا د دې لامل کیږي چې ضعیف اړخ په خبرو اترو کې د معاملې کولو له وړتیا څخه بې برخې شي. په هغه صورت کې چې د ګوندونو ترمنځ اړیکې د دوی د اقتصادي واکونو له مخې د برابرۍ اړیکه وي، نو هر اړخ پخپله په خبرو اترو کې د معاملې کولو واک لري. دلته مور ویاړی شو چې د دولت اقتصادي ځواک د نورو هیوادونو په پالیسیو کې د نفوذ کولو لپاره د اقتصادي وسیلو کارولو وړتیا کې منعکس کیږي.

۳- د مذاکره کوونکیو خواوو د یووالي یا د ګټو د ټکر نسبي کچه، د یووالي ساحه پراخه ده

په ګټو کې، دا د انعطاف او غیر سختی لپاره هڅونه وه،

۴- د هر اړخ د غوښتنې حد چې په خبرو اترو کې د مسایلو ګډ حل ته د رسیدو لپاره، د ځینو لاسته راوړنو د ترلاسه کولو په هیله.

۵- د مذاکره کوونکو اړخونو ترمنځ د اړیکو تاریخ که دښمني وي او که دوستانه، شک او بې باوري اکثراً په خبرو اترو کې هغه وخت غالبیږي کله چې یو اړخ د بل لوري پخوانی مستعمره وي او دا د فشار راوړلو لپاره کافي دلیل دی. په دې باندې د عامه افکارو له مخې، چې د دې د بیرته راګرځیدو ویره لري، ګوند د اقتصادي انحصار له لارې یو ځل بیا په استعمار بدلیږي، برعکس د خبرو اترو په ترڅ کې چې د اړخونو

اړیکې یو له بل سره د دوستۍ اړیکه وي، چیرې چې مذاکره کوونکي اړخونه ډیر انعطاف او لیوالتیا څرگندوي. د ځینو متقابل امتیازاتو په ورکولو سره همکاري او موافقه کول

۶- د مذاکره کوونکو خواوو ځانگړتیاوې، د هغوی انګېرنې او تمایلات او د هغو فشارونو د قوت کچه چې مخکې پرې لگول شوي وو.

عامه افکار، د خبرو اترو مهارتونه، او د خبرو اترو په بهیر کې د قانع کولو او نفوذ کولو وړتیا.

۷- په خبرو اترو کې د ښکیلو اړخونو شمیر. هرڅومره چې ګوندونه شتون ولري او د معاملې په پروسه کې ډیرې گټې شاملې وي، هغومره معامله متوازنه وي او د خبرو اترو د اړخونو ترمینځ د موافقتنامې لپاره غوره فورمول ترلاسه کولو وړتیا خورا ډیر وي، ځکه چې د یو اړخ وړتیا د فشار راوړلو لپاره. پاتې ګوندونه کمزوري شوي دي. په هرصورت، په هغه صورت کې چې د ګوندونو شمیر محدود وي، معامله له توازن څخه لیرې کیږي، د خبرو اترو د ښکیلو اړخونو د نسبي ځواک موقفونو کې د توپیر له مخې کله چې ډیپلوماتان خپل فعالیتونه او خبرې اترې پیل کړي، دوی یا د اصولو یا د گډو گټو تگلاره تعقیبوي، یا هغه څه چې د گټلو او پرېږدو لوبې په نوم پیژندل کیږي، په دې توګه دلته تمرکز د دواړو خواوو په گټه دی، او دلته مذاکره کوونکي اړخونه باید یو له بل سره مرسته وکړي او په نوښت سره یوځای کار وکړي ترڅو یوې حل لارې ته ورسېږي، ځانگړي تړونونه چې ټولو ته گټه رسوي، او اړخونه باید قانع شي چې د خبرو اترو د مسایلو په اړه جوړجاړی ته د رسیدو په صورت کې چې دوی ناکام شي. هغه ستراتیژي چې ګوندونه یې هڅه کوي د اوسني همکارۍ پراختیا، د موجوده اړیکو ژوره کول، او د خبرو اترو ساحه نوي برخو ته پراخه کول دي، مګر، کله چې دوی نه کوي... د ځواک انډول چې موږ یې په اړه مخکې خبرې کړې وې، ترلاسه کیږي، یا په هغه صورت کې چې د مذاکرې لپاره چمتووالی له اړینې کچې څخه ښکته وي، یا په هغه صورت کې چې مذاکره کوونکي ټیم وړتیا ونه لري، یا لري لید ونه لري، نو د مذاکراتو پایله د دې ټیم لپاره د تاوان سبب ګرځي. ، او د بل ګوند لپاره لاسته راوړنې. په دې خبرو اترو کې ستراتیژي د گټلو او نورو ته د بایللو اجازه ورکړئ د اصولو سره سم ده. د خبرو اترو په جریان کې د ضعیف اړخ د ستړي کولو، د هغې د کنټرول ټینګولو او په هغه باندې د فشار راوستلو لپاره شخړې او هڅې څرگندېږي، چې په پایله کې هیڅ ډول توافق نه کیږي.

خبرې اترې د مساواتو یا دایمي ځانگړنو څخه دي، ځکه چې دوی به د ځواک په توازن کې د بدلون په صورت کې د بدلون تابع وي. بریالی او اغېزمنې خبرې اترې باید د عملي اقداماتو او ترتیباتو له لارې حمایت شي، که چیرې اقتصادي مرستې، د بیلګې په توګه، د دې خبرو اترو د پایلو په لوړولو کې پریکړه کوونکي اهمیت ولري، نو باید ځانگړي عملي پروگرامونه شتون ولري چې د هغې په واسطه د هغه ګوند

دریځونه اغیزمن شي چې د هغې په لټه کې دي. بریالی ډیپلوماسي باید په دوامداره توګه خپل پروګرامونه او وسیلې بیاکنته وکړي، ترڅو دا پروګرامونه او وسیله ځواب ویونکي وي او په دوامداره توګه د نړیوالو اقتصادي شرایطو سره تړاو ولري. دا باید په پام کې ونیول شي چې د آزاد اقتصاد لرونکو هیوادونو ترمخ سوداګریزې خبرې اترې د یو مرکزي اقتصادي هیواد یا مخ پر ودې هیوادونو سره توپیر لري. په دې حالت کې، د دې خبرو اترو څښونه ډیر پیچلي دي، او دا هیڅ پټه نه ده چې د دې دلیل په حقیقت کې دی چې د آزاد اقتصاد لرونکي هیوادونه د سوداګرۍ د آزادۍ غوښتنه کوي، او په نړیواله سوداګرۍ باندې د لګول شوي محدودیتونو کمول لکه. ګمرکي محصول، کوټې، او داسې نور، لکه څنګه چې دوی د اقتصادي لیبرالیزم غوښتنه کوي. لکه څنګه چې له اقتصادي پلوه مرکزي هیوادونه دي، دوی په اقتصادي چارو کې لاسوهنه کوي او نړیوال تجارت پخپله د سوداګریزو تړونونو پر اساس ترسره کوي. لکه څنګه چې د پرمختللو هیوادونو لپاره، دوی د بهرنۍ سوداګرۍ د محدودیتونو د لګولو، د خپلو راڅرګندیدونکو صنعتونو د ساتنې لپاره د وارداتو کنټرول، بهر ته د پانګې د تګ راتګ محدودولو، او د خپلو اقتصادونو د ساتنې او پراختیا ترلاسه کولو لپاره د لګښتونو کنټرول ته اړتیا لري.

په نړیوالو اړیکو کې د اقتصادي ډیپلوماسي رول

هیوادونه خپله اقتصادي ډیپلوماسي د سفارت یا قونسلګرۍ له لارې عملي کوي او یا هم د یوه ځانګړي ماموریت (موقت ماموریت) له لارې ترسره کوي. چې په خپل اهمیت، جدیت او د دولت په لوړو ګټو باندې اغیز له نورو مسایلو سره توپیر نه لري، سیاسي مسایل که زیات نه وي، د ډیپلومات لپاره اړینه ده چې اقتصادي مسایل لکه د بهرنۍ پانګونې راجلبول، د مالیاتو د تړونونو په اړه خبرې اترې، حل کول، پېچلې سوداګریزې مسئلې، د نړیوالو صادراتو خرڅلاو او داسې نور، د سوداګرۍ له ستایل سره سم، د ډیپلومات یوه مهمه دنده دا ده چې د دواړو هیوادونو ترمخ د ګډو مسایلو په پام کې نیولو سره، د اقتصادي اړیکو پیاوړتیا، او د خبرو اترو ترسره کول او د تړونونو چمتو کول د هغه څه په اړه چې د هیواد په اقتصادي یا سوداګریزو شرایطو کې مهم پرمختګ او یا د ساینس او ټیکنالوژۍ په برخو کې پرانیستل کیدی شي، په ځانګړې توګه که چیرې مذاکره کوونکي هیوادونه په اقتصادي، صنعتي او ټیکنالوژۍ کې پرمختللي هیوادونه وي. که د پرمختللو هیوادونو په څیر د دوی اړتیاوې او د پرمختیایي پلانونو اړتیاوې خوندي شي، او بیا د تړونونو پلي کولو او پراوونو تعقیب کړي. لکه څنګه چې د قونسلګرۍ لپاره، د قونسلګرۍ دندې د سیاسي نه بلکې اقتصادي بڼه لري، د څارنې له لارې. د تړونونو پلي کول او د سیمه ایزو چارواکو سره مداخله ترڅو د دې تړونونو هر هغه سرغړونې ته پاملرنه راجلب کړي چې د هغه دولت یا اتباع یې په اړه شکایت کوي، او خپل دولت ته هر هغه څه چمتو کوي چې اندیښنه لري، او ودریږي او د معلوماتو او وړاندیزونو سره یې چمتو کړي. (علی م، ۲۰۱۳: ص ۱۴۴)

د خپلو محصولاتو د بازارموندنې او د دواړو هیوادونو ترمنځ د سوداګرۍ، اقتصادي، کلتوري او ساینسي اړیکو د پراختیا لپاره په هر ډول کار کوي.

لکه څنګه چې د ځانګړو ماموریتونو په اړه، دوی د نړیوالو اړیکو د بنو د پراختیا او د ډیپلوماتیکو تمرینونو د پراختیا پایله وه، او هیوادونه په دوی باندې تکیه کوي، په ځانګړې توګه وروسته له دې چې نړیوال ژوند خورا ستونزمن، پیچلی او د سیاسي او اقتصادي ستونزو څخه ډک شو. د هغوی لپاره د چټکو حل لارو موندلو اړتیا او د ځانګړو مهارتونو کارول چې ممکن په دایمي ماموریتونو کې شتون ونلري چې ارتباط چمتو کوي. هغه ګټې چې هېوادونه سره نښلوي یو بل د دولتونو، پاچاهانو، د دولتونو د مشرانو او یا د بهرنیو چارو د وزیرانو په رول کې د پام وړ زیاتوالی شتون لري، ځکه چې په یو نړیوال کنفرانس کې ګډ مسایل مطرح کیږي، او تفاهم یا خبرې اترې د اړخونو ترمنځ مخامخ کیږي. یو له مهمو لاملونو څخه چې دا ډول فعالیت ته هڅوي د اقتصادي بحرانونو او اقتصادي ستونزو شدت دی چې هیوادونه په ګډه ورسره مخ دي او یا د هیوادونو ویرې چې دا ستونزې به دوی ته وغځوي، سربیره پردې د نړیوالې همکارۍ نه شتون د نړیوالو اقتصادي مسایلو د طبیعت له مخې وضع شوي.

د پرمختللو هیوادونو اقتصادي ډیپلوماسي

د هیوادونو لخوا منل شوي اقتصادي پالیسي د یو هیواد څخه بل هیواد ته د خپلو وسیلو او اهدافو له مخې توپیر لري. د پرمختللو هیوادونو په څیر، د بډایه او ځواکمنو هیوادونو په توګه، دوی د خپل اقتصادي پالیسي هدف یوازې د اقتصادي اهدافو ترلاسه کول دي، بلکې دوی د سیاسي اهدافو د ترلاسه کولو په لټه کې دي. دا اقتصاد د یوې وسیلې په توګه کاروي ترڅو کمزوري هیوادونه فشار راوړي ترڅو دوی د یوې ټاکلې پالیسي تعقیب ته اړ کړي، یا دا د خپل سیاسي او نظامي نفوذ څخه کار اخلي ترڅو کمزوري هیوادونه مجبور کړي چې اقتصادي امتیازات ورکړي.

که څه هم پرمختللي هیوادونه د عمومي اصولو په توګه هیڅ شی نلري چې د نړیوالو قوانینو له نظره دوی د نورو هیوادونو څخه توپیر وکړي، دوی د نورو هیوادونو سره یوځای د نړیوالو قوانینو د خبرو اترو د ترلاسه کولو غوښتنه کوي. د پرمختللو هیوادونو واک یا نفوذ دوی ته دا وړتیا ورکوي چې له نورو هیوادونو سره خپلې اړیکې اغیزمنې کړي د خپلو بهرنیو سیاستونو له لارې، هڅه کوي پراخ کړي او ډیر وزن او نفوذ ترلاسه کړي، او د یو پرمختللي هیواد په توګه خپل حیثیت وساتي.

د پرمختللو هیوادونو د اقتصادي ډیپلوماسي ځانگړتیاوې

په پرمختللو هیوادونو کې د اقتصادي ډیپلوماسي ترټولو مهمې ځانگړتیاوې په لاندې ډول دي

الف- د نفوذ په ډگرونو کې د نړۍ د ویشلو تگلاره

پرمختللو هیوادونو پر مخ پر ودې هیوادونو سیاسي او اقتصادي فشارونه راوستل او د پرمختللو هیوادونو د ویشلو پر بنسټ یې د خپل نفوذ په ساحه کې پالیسي تعقیبوله. د دې تگلارې له مخې پرمختللی هیوادونه د مخ پر ودې هیوادونو په چارو کې لاسوهنه کوی، له هغوی سره د تړونونو له لارې اقتصادي گټه پورته کوی او پر هغو سیاسي ډول اقدامات تحمیلوی چې د مخ پر ودې هیوادونو د حاکمیت پر اړخونو اغېز کوی، که څه هم خپلواک هیوادونه وی. پرمختللی هیوادونه په ځینو پرمختللو هیوادونو کې د اقتصادي استحصال فعالیتونه پریږدي ترڅو د یو پرمختللي هیواد سره د دوی ترمنځ د یوې موافقې له مخې پخلاینه وکړي، لکه د فرانکو-انگلستان تړون په ۱۸۹۶ او ۱۹۰۴ کې، چې دواړه هیوادونه د سیام او شمالي افریقا په سیمو ویشلو موافقه وکړه. د دوی تر منځ د نفوذ او په ۱۹۰۷ کال کې د برتانیې او روسیې د تړون له مخې چې ایران د نفوذ له پلوه په دريو برخو وویشل شو، پرته له دې چې د پرمختللو هیوادونو له خوا د نفوذ د ساحې د ویشلو په اړه د نورو پرمختللو هیوادونو له خوا لاسلیک شوي تړونونه هم په رسمیت وپیژني. که څه هم دوی ممکن د دوی یو اړخ نه وي، او ممکن په دې سیمو کې د دوی گټې سره په ټکر کې وي، نو ځکه، د نړۍ د نفوذ په ساحو کې د ویشلو پالیسي یوه اغیزمنه پالیسي ده چې د پرمختللو هیوادونو ترمنځ د اړیکو دوام تضمین کړي.

دا پالیسي د پرانیستې دروازو پالیسي تعقیبوي، یو سیاسي او اقتصادي طریقه چې د پرمختللو هیوادونو لخوا د دوی په بهرنۍ پالیسي کې تعقیب کیږي، د دوی د ژمنې پر اساس چې د هیوادونو یا سوداگریزو، صنعتي یا سیاسي امتیازاتو د ترلاسه کولو لپاره یوازینی نه وي. هغه سیمې چې لا هم خپلواکې دي خو د سیالی تابع دي، د دې سیمو بازارونه د ټولو هیوادونو لپاره په مساوي توگه پرانیزي، ترڅو په دې سیمو کې پرته له تبعیض څخه د اقتصادي فرصتونو مساوات ترلاسه کړي

خوښي، او د توپیرونو کمول چې کیدای شي د دې سیمو په بازارونو کې د اقتصادي سیالی پایله ولري، لکه د برلین تړون په ۱۸۵۵ کې، کوم چې کانگو د هغو هیوادونو لپاره چې دا تړون یې لاسلیک کړ د پرانیستې دروازه جوړه کړه. که څه هم ډېرو هیوادونو د پرانیستې دروازې له تگلارې دفاع کړې، خو دغه تگلاره د استعماري هیوادونو ترمنځ د دوستانه اړیکو د دوام په تامین کې پاتې راغله او د پرانیستې دروازې د تگلارې

په اړه تر ټولو جدي ډیپلوماتیکې شخړې هغه گټې وې چې ځینو هېوادونو په زور له چین څخه تر لاسه کړې.

د قدرت د انډول په نظر کې نیولو سره پرمختللو هېوادونو ته دا وړتیا ورکوي چې له قدرت او نفوذ څخه په اغیزمنه توګه خوند واخلي ترڅو د خپلو اقتصادي اړیکو له لارې په نورو هېوادونو باندې اغیز وکړي، لکه څنګه چې دوی د خپلو بهرنیو سیاستونو له لارې هڅه کوي چې ډیر وزن او نفوذ پراخ کړي. دا د پرمختللو هېوادونو په توګه د خپل حیثیت او له دې حیثیت سره تړلي د پام وړ اصلي امتیازاتو د ساتلو په لټه کې دي او همدارنګه هڅه کوي چې نور هېوادونه له دوی څخه د تیریدو مخه ونیسي ځکه چې دا ویره لري چې یوازې د نړیوالې ټولنې یا یوې ځانګړې سیمې کنټرول لپاره یوازینی هېواد وي. دا هدف په دې پورې تړلی دی چې که یو هېواد گټه ترلاسه کړي، دا یقیني ده چې دا به په بدل کې د مساوي ارزښت او وزن ضایع ترلاسه کړي، ترڅو د دې هېوادونو ترمنځ توازن یو شان پاتې شي پرته له دې چې کوم هېواد د هغې څخه لوړ وي. دا د هر کوچني هېواد د هر ډول ځواک ترلاسه کولو مخه نیسي چې دا د دې وړ کړي چې د هېوادونو حلقي ته ننوځي.

د دې لپاره چې دا د نړیوال ځواک په توازن کې خپل اصلي وزن کم نه کړي. د امریکا متحده ایالات د خپلو ستراتیژیکو گټو د ساتلو لپاره د ځواک د توازن پالیسي تعقیبوي. د لاتینې امریکا له هېوادونو سره یې د نړیوالو کنفرانسونو د جوړولو لاره هواره کړه، چې له مخې یې پر هغو هېوادونو د امریکا تسلط زیات شو او د جنوبي امریکا براعظم یې تر خپل واک لاندې راوست. په ۱۸۲۳ کې، د متحده ایالاتو د ولسمشر-جیمز مونرو لخوا د متحده ایالاتو کانګرس ته په لیږل شوي لیک کې، پدې لیک کې هغه څه شامل وو چې وروسته د مونرو نظریې په نوم پیژندل شوي، چې دا یې په ګوته کوي چې متحده ایالات به د اروپا په چارو کې لاسوهنه نه کوي او په بدل کې به یې د خپلواکۍ تضمین کوي. د مداخلې په وړاندې د لویدیځ نیمه کره کې د اروپایانو او د هغوی ځورونه، یا د دوی په خود اراده کې لاسوهنه، او دا اصل د امریکا د سیاسي او اقتصادي ډیپلوماسي رېښه جوړه کړې. د مونرو نظریه یوازې یو سخت سیاسي دریځ نه و، ځکه چې دا د یوې چترې په توګه وغځول شو چې د روښانه کولو امریکایي گټو ساتنه یې کوله، په ځانګړې توګه اقتصادي گټې. د مونرو په نظریه کې ذکر شوي مهم او حیاتي ټکي په اتلانتيک کې د سمندري سوداګرۍ آزادي، د امریکایي محصولاتو لپاره اروپایي بازارونو ته د لاسرسي آزادي، او په ټوله امریکا کې د سوداګرۍ او میشته کیدو آزادي دي.

دا نور د حیرانتیا خبره نه ده چې امریکایي سوداګر لومړی د دې اصول پلي کولو ته لیواله وو، ځکه چې د سویلي امریکا سره سوداګري فعاله ده، او پانګه اچونه یې پیل کړې

د مخ پر ودې هیوادونو لپاره اقتصادي ډیپلوماسي

د یادونې وړ ده چې مخ پر ودې هیوادونه په خپلو نړیوالو اقتصادي پالیسیو کې یوازې د خپل وجود د ساتلو لپاره تمایل لري. د خپلواکۍ ساتنه او د خپلو منابعو ساتنه، پرته له هر ډول توسعې غوښتونکو او د نورو هیوادونو په چارو کې د لاسوهنې په لټه کې او یا داسې څه چې په مستقیم ډول یې اغیزه ونلري. دا هیوادونه نه شي کولای پر نورو فشار راوړي، بلکې هر څه د هغه اقتصادي پالیسي تر شا چې دا یې د خپلو خلکو لپاره د امکان تر حده سوکالي ترلاسه کول دي، که چیرې د مخ پر ودې هیوادونو اقتصادي پالیسي سیاسي اغیزې ولري، معمولا هڅه کوي چې د نورو پرمختللو هیوادونو له کنترول څخه ځان خلاص کړي. په نورو هیوادونو اغیزه نه کوي. لکه څنگه چې په نړیوالو اقتصادي اړیکو کې د هغې رول معمولا منفي وي، دا د لویو هیوادونو ترمنځ د سیالی او شخړې موضوع ده چې د نړیوالې پالیسي جوړونکي دي. مخ پر ودې هیوادونه د دې پالیسي موضوع ده، ځکه چې دوی تل د خپلو پرمختگونو د ترلاسه کولو لپاره په پرمختللو هیوادونو باندې تکیه کوي، سره له دې چې پرمختللی هیوادونه د نړیوالو قوانینو له نظره، خپلواک هیوادونه د حقوقو او نورو هیوادونو سره مساوي دي. دندې، او دوی په نړیوالو اړیکو اغیزه کوي، په ځانگړې توگه د شمیري اکثریت سره چې دا د ملگرو ملتونو په عمومي غونډه کې ترلاسه کوي، دا یوازې په تیوري کې پاتې کیږي، پرته له دې چې د موجوده نړیوالو اقتصادي شرایطو په بدلولو کې د حقیقي اغیزو څخه ډیر خو په حقیقت کې هغه تړونونه وو چې د کنترول د تحمیل لپاره یې اسانتیا برابره کړه او د بهرنیو امتیازاتو لپاره یې یو قانوني چوکاټ جوړ کړ چې دوی یې اړ کړل چې یو لړ امتیازات ورکړي. یا مذاکرات د وسلو تر گواښ لاندې او تر خپلې ولکې لاندې هیوادونو په اقتصادي او سیاسي چارو باندې د تسلط له مخې ترسره کېږي، دا هغه څه دي چې برتانیې د بېلگې په توگه په ۱۸۴۲ کال کې له چین سره د جگړې له لاسه ورکولو وروسته له چین سره وکړل.

همدارنگه د پرمختللو هیوادونو او مخ پر ودې هیوادونو ترمنځ د نړیوالو اړیکو د رامنځته کولو موخه د یو اړخیزو گټو ترلاسه کول، د هغه هیواد اضافي لاسته راوړنه او په نړیوال چوکاټ کې بازار ته لیږدول دي. په نړیوال اقتصاد کې تولید په ډاگه کوي چې د جمع کولو پروسې منطق په دې کې شامل دی چې د جغرافیایي او بشري فکتورونو په لگښت د دولت او د هغې د سیاسي رجحاناتو د جوړولو منطق دی. که څه هم دا تړونونه د نړیوال قانون له نظره نړیوال تړونونه گڼل کیږي، خو په حقیقت کې دا غیر مساوي تړونونه دي چې په کمزوري اړخ باندې تحمیل شوي، چې د هغه سره د بې عدالتۍ او بې انصافی سبب ګرځي، حاکمیت او کنترول کموي او یوازې د یو چا په گټه دي. د تړون د اړخونو اړخ، لکه څنگه چې دا تړونونه

هغه ته ډیری امتیازات ورکوي، او دا هغه څه دي چې موږ د فرانسې او برتانیې په تړونونو کې د دوی اړوند استعمارونو سره گورو.

د مخ پر ودې هیوادونو د اقتصادي ډیپلوماتیک فعالیت یوه مهمه برخه د تیلو د امتیازاتو سره تړاو لري، او دا فعالیت د هغو هیوادونو تر منځ ترسره کیږي چې امتیازات ورکوي او هغه هیوادونه چې د تولیدونکو شرکتونو مالکیت لري. گوندونه دا یو انحصاري قرارداد دی چې د هیوادونو گټو ته اړتیا لري، هیوادونه له اقتصادي پلوه کمزوري هیوادونه وو او د بهرني نفوذ تابع وو، یا هم مستعمره وو او یا هم د پرمختللو هیوادونو تر واک لاندې وو، د امتیاز قرارداد اکثر د تیلو د فعالیتونو د ترسره کولو لپاره د ځمکو د ملکیت حق ټاکلی و، چې د دولت ټولې خاورې ته وغځول شو. او دټکسونو او مالیاتو له ورکولو څخه د امتیاز اخیستونکي د معافیت امکان او په قرارداد کې شامل دي د تضمین شرایط او د تړون اوږدوالی چې ممکن تر یوې پیړۍ پورې دوام وکړي. که څه هم د رعایت قراردادونه د نړیوالو قوانینو څخه سرغړونه نه کوي، ځکه چې قانون دا اصول پیژني چې بهرنيان له حقونو څخه برخمن دي، دا قراردادونه د هغه دولت د حاکمیت څخه سرغړونه ده چې امتیازات ورکوي، لکه څنگه چې دا قراردادونه وو.

د تیلو لپاره، کوم چې د تیلو شرکتونه دي. د بیلگې په توگه، امریکایی شرکتونو د تولید کونکو هیوادونو سره سوداگریز بحثونه او خبرې اترې ترسره کړې چې د امریکایی حکومت لخوا یې ملاتړ کیده چې په پایله کې منځني ختیځ ته د امریکایی شرکتونو ننوتل که څه هم د پرمختللو هیوادونو اقتصادي ډیپلوماسي د دوی د دوه اړخیزو او څو اړخیزو نړیوالو اړیکو د ډیریدونکي حجم له امله وده کړې، دا مفهوم د دریمې نړۍ هیوادونو په ډیپلوماسي کې نه پلي کیږي، په کوم کې چې د دوی د اهدافو او عملونو ترمنځ مخ په زیاتیدونکي تړاو شتون لري. له یوې خوا بهرنی تگلارې او له بلې خوا د خپلو اقتصادي، ټولنیزو او کلتوري پراختیایي پروگرامونو خدمت کوي او له بلې خوا یې د دې پروگرامونو د بریالیتوب لپاره د امکاناتو او شرایطو برابرولو لپاره خپلې بهرنۍ کاري ادارې مسلط کړي دي. کوم چې دوی ته د سوداگری تبادلي فرصتونو کې زیاتوالی، صادراتو هڅولو، د پانگوونې راجلبولو، د دوی شرایطو سره سم د اړتیا وړ ټیکنالوژۍ لیرېد، گړندوی هڅوي او د خپلو اتباعو گټو ته پاملرنه کوي. د پراختیایي ډیپلوماسي مفکورې د دریمې نړۍ هیوادونو لپاره نور ابعاد ترلاسه کړي دي د هغو مسایلو د رامینځته کیدو په پایله کې چې د دوی لپاره پرمختللي اهمیت لري لکه د بهرنیو پوړونو مسلې، د خامو موادو بیې، د انرژۍ ستونزې، د خوړو او اوبو ستونزې، او د نوي نړیوال اقتصادي نظم او د شمال او سویل ترمنځ د ډیالوگ د رامینځته کولو هڅه، چې یو اړخ گړځیدلی، په مخ پر ودې نړۍ کې د ډیپلوماتیکو ادارو او اشخاصو لویه اندیښنه او په کنفرانسونو او غونډو کې د دوی گډون چې پدې مسایلو بحث کوي. په پرمختللو هیوادونو کې ډیپلوماسي نسبتا وروسته پاتې دي او مخ پر ودې هیوادونه د اقتصادي ډیپلوماسي څخه سیاسي ډیپلوماسي جلا کولو پرته اقتصادي

مسایل حل کوي، ډیری ډیپلوماتان چې په سوداگریزو خبرو اترو کې یې برخه اخیستې په حقیقت کې د بهرنیو چارو وزارت او سیاستوال دي او د اقتصاد په اړه هیڅ پوهه نلري.

قراردادونه په کورنیو چارو کې د بهرنی لاسوهنې نښه ده او د دې قراردادونو په پایله کې د بارونو په بارولو کې هیڅ ډول انډول نه و، برعکس، د گټې لوړه سلنه تولیدونکو شرکتونو ته لاره چې کیدای شي درې چنده ته ورسېږي. دا هغه څه دي چې د امریکا حکومت یې دې ته اړ کړ چې د بېلگې په توگه په منځني ختیځ کې خپلې پانگونې څلور چنده کړي. بیا د اقتصادي ډیپلوماسي یو نوی فعالیت رامینځته شو چې د غیر دولتي ډیپلوماتیکو نمایندگیو لخوا ترسره کیږي.

په پرمختللو هیوادونو کې سوداگریزه ډیپلوماسي په ندرت سره اوږدمهاله وي، لږ شمیر مخ پر ودې هیوادونه د اقتصادي ډیپلوماسي دوامداره بڼه ستاینه کوي، او له همدې امله ډیری هیوادونه د خپلو مذاکرو کدرونو لپاره اداري چمتوالی نلري. چې دا په تصادفي ډول ترسره کیږي، په ځانگړې توگه د افریقایي هیوادونو په منځ کې، لکه څنگه چې د سیمه ایزو سوداگریزو ترتیباتو په مینځ کې مداخلې د پام وړ تحریف لامل کیږي چې کیدای شي د قوي سیمه ایز بندیزونه رامینځته کولو مخه ونیسي، ځکه چې ځواکمن گوندونه د دې مداخلو او گډوډی څخه گټه پورته کوي ترڅو د پالیسیو پریکړه وکړي. د پرمختللو هیوادونو گټو ته زیان رسوي او د کدرونو د تجربې د نشتوالي په پایله کې خبرې اترې غالبېږي او د گټو پیچلتیا د گډوډی حالت دی. او هغه گټې چې پرمختللي هیوادونه یې وړاندیز کولی شي. له همدې امله، د مخ پر ودې هیوادونو په خبرو اترو کې برخه اخیستنه هغه وخت ناگزیر پایله ده چې د پرمختللو هیوادونو سره په مناسب ډول چمتو شوي، او په دې توگه د سیمه ایز اقتصادي بلاک رامینځته کول د مخ پر ودې هیوادونو د اقتصادي ډیپلوماسي لپاره یوه مهمه موضوع ده. ډیری پرمختللي هیوادونه پدې باور دي چې سیمه ایز بلاک یوازینی لاره ده چې دوی کولی شي د خبرو اترو دریځ پیاوړی کړي، نو دوی د څو اړخیزو تړونونو په پرتله د سیمه ایزو موافقو په اړه مختلف دریځونه لري. دوی په خپلو سیمه ایزو خبرو اترو کې د همکارۍ ستراتیژي تعقیبوي چې پکې د ټولو هیوادونو گټې په نظر کې نیول کیږي د دې پرځای چې هر اړخ خپل موقف او لاسته راوړنې پیاوړې کړي، په څو اړخیزو خبرو اترو کې د مخ پر ودې هیوادونو د وړتیا نشتوالی د دوی موقف خورا دفاعي کوي، او تړونونه د دوی لپاره ډیر غیر عادلانه دي. خو په څو اړخیزو خبرو اترو کې د پرمختللو هیوادونو بلاک د یو لوري له مخې پرمختللي هیوادونه هڅوي چې په دې خبرو اترو کې خپل دریځونه بدل کړي.

مخ پر ودې هیوادونه په خپلو ټولو څو اړخیزو خبرو اترو کې د ځانگړي چلند غوښتنه کوي چې د دوی ځانگړي وضعیت او د دوی د پراختیا تمویل لپاره بیړنۍ اړتیا په پام کې ونیسي، لکه د لوم تړون. د دې

ٲرونونو موخه د مخ ٲر وډې هیوادونو او ٲرمختللو هیوادونو ترمنځ د اړیکو د نابرابری کمول دي. او د خامو موادو او لومړنیو او تولیدي توکو او نیمه تیاره توکو، تولیدي توکو او وارداتي وسایلو او اکمالاتو او له دغو هیوادونو څخه د صادر شویو توکو په بیو کې د ٲام وړ کمښت تر منځ د توازن د ترلاسه کولو لٲاره. دغه توافقات د سیاسي اقتصاد او شمال-جنوبي ډیالوگ په برخه کې له پنځه کلنو اوږدو خبرو اترو وروسته لاسلیک شول.

پایله

په نړۍ کې د نفوسوگڼوالی، د ټکنالوژي پرمختگ او د اقتصادي ډیپلوماسي پراختیا په اوس وخت کې ددې سبب شو، چې په نړۍ ددې ټولو مواردو د کنټرول او مدیریت لپاره یو ډول تگلاره رامنځته کړي، تر څو په نړۍ د دې مواردو څخه د اغیزمنو وسیلې په توگه کار واخستل شي.

ددې پایلو په نتیجه کې انسانان وتوانیدل د اقتصادي ډیپلوماسي څخه په گټې اخیستنې سره د گوندیو هیوادونو سره سوداگریزې اړیکې کنټرول، د ټکنالوژي څخه د اغیزمنې وسیلې په توگه کار اخستل او د خپلو موخو ترلاسه کول په اسانه توگه لاسته راوړي. په اوس وخت کې په نړۍ کې چې څومره پرمختگونه شوي، دا ټول د انسان د فکر محصول دی، چې الله ج انسان ته د نوموړي نعمت په ورکولو سره یې انسان د نړۍ پر مخ د اشرف مخلوقات درجه ورکړه.

اقتصادي ډیپلوماسي ده چې مونږ یې په وسیله د نړۍ د بیلابیلو هیوادو سره سوداگریزې اړیکې پرمخ بیایو، له اقتصادي ډیپلوماسي څخه د هیواد د آبادی، د هیواد د ملي او فرهنگي، ځمکنۍ بشپړتیا ثبات او ساتلو له پاره ترې گټه پورته کړو.

اقتصادي ډیپلوماسي هغه تگلاره ده چې د ژوند په هره برخه کې ترې گټه اخستلی شو، دا هغه تگلاره ده چې په وسیله یې په کم وخت، په کمو لگښتونو او کمو منابعو ډیر څه لاسته راوړلی شو. د اقتصادي ډیپلوماسي په وسیله کولای شو چې د خپل هیواد پراخې ډیپلوماتیکي او اقتصادي اړیکې د نړۍ هیوادونو سره ولرو. اقتصادي ډیپلوماسي ده چې نن سبا د نړۍ مختلف هیوادونه یو له بل سره اغیزمنې اړیکې لري.

اوس چې نړۍ دومره پرمختللي ده نو اړینه ده چې په داسې اړینو مسائلو د هیواد هر یو کس پوه او په اړه یې مالومات ولري، تر څو هیواد مو د سیالو هیوادونو په قطار کې یو منل شوی هیواد اووسی.

اقتصادي ډیپلوماسي په اوس وخت کې له ډیرو مهمو موضوعاتو څخه گڼل کیږي، چې د هیواد راتلونکې اقتصادي اوږدمهاله پلانونه، اقتصادي موخې، او د هیواد د اقتصاد د پیاوړي کیدو لپاره یوه اغیزمنه وسیله وه. نو دې په کتو په کار ده، چې د هیواد هر یو وگړی د هیواد د اقتصادي د پراختیا او پرمختیا لپاره په اقتصادي ډیپلوماسي باندې وپوهیږي.

ما هم ددې لپاره چې داسې اهمو مالوماتو ته په هیواد کې اړتیا لیدل کیده، نو ښه مې و انگیرله چې اقتصادي ډیپلوماسي باندې کار وکړم، تر څو له یوې خوا خپلو هیوادوالو ته د خدمت جوگه او له بل اړخه پښتو ژبه په نوو مالوماتو غني کړم.

وراندیزونه

- ۱- د اقتصادي ډیپلوماسي ارزښت ته په کتو په کار ده، چې په دې برخه کې اساسي کار وشي او اقتصادي ډیپلوماسي په تړاو له بیلابیلو ژبو څخه کتابونه را وژباړل شي، ترڅو په یاده برخه کې په پښتو ژبه کې هم په کافي اندازه مالومات پیدا او راټول شي.
- ۲- تر ډیر اقتصادي ډیپلوماسي د بهرني او داخلي سیاست ترڅنګ په اقتصادي گټو راڅرخي نو لازمه ده، چې د گران هیواد هر وګړی د بهرني سیاستونو پر وړاندې د خپل هیواد خپلي سیاسي او اقتصادي گټي وپیژني او خوندي یې وساتي.
- دا چې په اوس وخت کې اقتصادي ډیپلوماسي د هیوادونو ترمنځ ډیره کارول کېږي د اقتصادي ډیپلوماسي د کلمي د پیژندلو او مفهوم د روښانه کول اړین او مهم دي، چې باید د اقتصاد پوهنځي زدکړیالانو ته ورزده کړل شي.
- ۳- اقتصادي ډیپلوماسي پراخه موضوع ده چې د یادې موضوع په هر اړخ باید کار وشي.
- ۴- زما د ټولني هرې طبقې علمي قشر ته دا وړاندیز او پیغام دی، چې په اوس وخت کې د هیواد دواړو رسمي ژبو په برخه کې د نوو مالوماتو د غني کولو لپاره کار وکړو، ځکه چې زمونږ دواړه رسمي ژبې د مالوماتو د نشت سره مخامخ دي.
- ۵- هڅه وکړئ په خپلو ټولو لیکنو کې د هغه الفاظو څخه چې ژبه ورسره زیانمنه کېږي ډډه وکړئ.
- ۶- هڅه وکړئ هغه لیکنې چې په پښتو ژبو مو لیکلې وي په انټرنټي سایټونو کې د گټې اخستنې لپاره اېلوډ کړئ.
- ۷- داسې لیکنې چې په ټولنه کې خپلمنځي تعصبونه او شخړې رامنځته کوي باید ورڅخه ډډه وشي.
- ۸- له نورو ژبو څخه د مالوماتو په را ژباړلو کې له پوره دقت څخه کار واخلي، تر څو داسې څه له نورو ژبو څخه را ونه ژباړی چې ملي، عقیدوي او کلتوري مسائلو ته زیان ورسوئ.
- ۹- تل باید هڅه وکړو ترڅو په داسې دلچسپو موضوعاتو کار او لیکنه وکړو، تر څو هیوادوال مو مطالعه کولو ته لیواله شي.

ماخذونه

- ۱ ابرین، و ویلیامز، ن، م، (۲۰۱۳) اقتصاد سیاسی جهانی
- ۲ جلال م (۱۳۹۱) ضرورت ها و کاربرد دیپلوماسی در سیاست خارجی توسعه گرا، فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران
- ۳ دهقانی ف، و دامن پاک جامی، م (۱۳۹۴) دیپلوماسی اقتصادی تهران
- ۴ ارا، ک اس (۲۰۰۲) دیپلوماسی اقتصادی تهران
- ۵ معاونیت سیاست خارجی و روابط بین الملل (۱۳۸۲) ایران اقتصادی و جهانی شدن، راهبرد ش ۲۷
- ۶ موسوی شفایی، م (۱۳۸۸) دیپلوماسی اقتصادی
- ۷ حق شناس کمیاب س (۱۳۵۴) مبانی دیپلوماسی و آداب دیپلوماسی، ثنا (۱۳۹۰) بنیاد اندیشه
- ۸ کیسلینگ ج، نویسنده غدیر ن، (۱۳۹۲) درس های اقتصادی، تهران
- ۹ نوش آبادی، ح (۱۳۹۶) نقشه راه در روابط بین الملل
- ۱۰ نیازی م، د (۱۳۹۳) اقتصاد پیژنده چاپ لومری د افغانستان ملی تحریکی فرهنگی خانگه
- ۱۱ امین، ش (۱۹۹۷) دیپلوماسی اقتصادی، تهران
- ۱۲ Hener, Reymond and lichia Yiu (۲۰۰۳) international economics diplomacy
- ۱۳ <http://www.Clingenda\pud\diplomacy/pdf>
- ۱۴ <http://www.dhkacourier.net/issue230/therdoc5htm>
- ۱۵ <http://bestdiplomats.org>
- ۱۶ http://ec.europa.eu/commission/2014-2019/katainen/announcements/vicepresident-katainen-speech-prosperity-and-economic-diplomacy-eps-seminar_en.<http://mvpei.hrenselected-topic.mht>
- ۱۷ <http://www.ebiz-itte.fag.com/issues/news.qhtm>
- ۱۸ <http://en.wikipedia.org/wiki/Diplomacyurl>.
- ۱۹ <http://www.lematin.ma/Actualiye/journal/Articsl.asp> idr

Annexe Technique ,Développement international des entreprises_ Quel apport de la diplomatie économique? Prise de position de la CCIP, 12 novembre 2012, Chambre de Commerce et d'Industrie de Paris

20 <http://diplomacymonitor.com/stu/dm.nsf/opener?OpenForm> St.Thomas University School of Law
Diplomacy Monitor. <http://www.Clingendael.nl/cdsp/> –Clingendael Diplomatic Studies Program.
21 <http://www.diplomacy.edu/> –Diplofoundation. <http://diplomaticmonitor.org> –Diplomatic Monitor.
22 <http://uscpublicdiplomacy.com/index.php> –University of Southern California Center on Public
Diplomacy

اقتصادی دیپلوماسی

مصطفیٰ ضیا

2023

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**